

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Jana Hnilicová

Institucionální vztahy prezidentského systému

(případ Venezuely mezi lety 1959-1999)

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Karel Kouba, M.A., Ph.D.

OLOMOUC 2012

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 24.4.2012

Chtěla bych upřímně poděkovat vedoucímu práce Mgr. Karlu Koubovi, M.A., Ph.D. za zájem, cenné rady a připomínky při vedení mé práce. Dále bych chtěla poděkovat všem vyučujícím, kteří mě po dobu mého studia teoreticky i prakticky připravovali na sepsání této práce. Současně bych také ráda poděkovala své rodině a nejbližším za celkovou podporu.

OBSAH

ÚVOD	4
1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRO ÚČELY VÝZKUMU.....	9
2. PARLAMENTNÍ PODPORA PREZIDENTA.....	17
2.1. Stranická disciplinovanost	17
2.2. Jednotlivá volební období	19
3. PRAVOMOC PREZIDENTA K VYDÁVÁNÍ DEKRETŮ	29
3.1. Množství dekretů.....	31
4. VLIV SLOŽENÍ PARLAMENTU NA VYDÁVÁNÍ DEKRETŮ	37
PRAMENY A LITERATURA	46
Prameny.....	46
Literatura	46
ABSTRAKT	52
ABSTRACT	53
ANOTACE.....	54

ÚVOD

Od 80. let s procesem politické liberalizace a demokratizace se ústředním tématem stala otázka, jak prezidentský systém ovlivňuje *stabilitu režimu*.¹ Stabilita prezidentského režimu se stala hlavní náplní výzkumů, protože pouze čtyři země s prezidentským systémem (USA, Venezuela, Kolumbie a Kostarika) měly mezi lety 1967 až 1992 stabilní demokratický režim. Článek španělského politologa Juana Linze *The Failure of Presidential Democracy* je považován za zlomový pro oblast výzkumu stability režimu v souvislosti s výzkumem politických institucí prezidentského a parlamentního systému. Dal impulz pro vznik dalších studií, které doplňovaly nebo vyvracely jeho argumenty. J. Linz nicméně v úvodu své práce sám uznal, že jeho analýza je „oslabena“ právě mezerou v literatuře a měla by spíše „posloužit jako vodítko k dalším a hlubším výzkumům.“² V případě Venezuely, která bude objektem zkoumání bakalářské práce, můžeme rozlišit dvě vysvětlení³, proč se v této zemi udržel od roku 1958 po tak dlouhou dobu demokratický režim. První klade důraz na vliv ropného průmyslu na udržení venezuelského sociálně-politického modelu (financování demokracie příjmy z ropy, které na jedné straně odstranilo jednu sociální skupinu a na straně druhé dalo vzniknout sociální skupině nové, která byla příznivější pro vznik a udržení demokratického režimu). Druhé vysvětlení je založeno čistě na politickém procesu, který umožnil existenci demokracie. V roce 1992 došlo ke dvěma pokusům o státní převrat vojenskými, leteckými a námořními složkami státu a v následujícím roce parlament odvolal z úřadu prezidenta republiky. Od té doby se zkoumal venezuelský režim například z pohledu vnitřního chodu institucí (například Michael Coppedge v monografii *Strong Parties and Lame Ducks*) nebo se politologické výzkumy zaměřovaly na změny, které proběhly ve společnosti, protože politické instituce omezovaly občany ve vyšší participaci na politickém životě (například Brian Crisp a Daniel Levine v článku *Democratizing the Democracy?*).

¹ *Nestabilita vlády* v parlamentním systému (časté střídání vlád) neznamena *nestabilita režimu*. V prezidentském systému pevně stanovené funkční období vede ke *stabilitě vlády*, ale na druhé straně k *nestabilitě režimu*. (SARTORI, Giovanni: *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. Praha: SLON, 2001, s. 118-123.)

² LINZ, Juan: *Presidential or Parliamentary Democracy: Does it Make a Difference?* In: LINZ, Juan – VALENZUELA, Arturo (eds.): *The Failure of Presidential Democracy*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1994, s. 5.

³ KORNBLITH, Miriam: *The Politics of Constitution-Making: Constitutions and Democracy in Venezuela*. *Journal of Latin American Studies*, 23, 1991, č. 1, s. 64.

Práce se bude na následujících stránkách zabývat vztahy prezidenta a parlamentu v rámci pravomoci vydávat dekrety ve Venezuele mezi lety 1959, kdy došlo k odstranění autoritativního režimu Peréze Jiméneze a konaly se druhé soutěživé volby v historii Venezuely,⁴ a rokem 1999, kdy byla schválena nová venezuelská ústava, která nahradila ústavu z roku 1961.

Cílem bakalářské práce bude zjistit, jaký vliv má složení parlamentu na vydávání prezidentských dekretů ve Venezuele. Jako odpověď na tuto výzkumnou otázku poslouží dvě teorie,⁵ které vysvětlují vydávání prezidentských dekretů v prezidentském režimu: *existence shodné parlamentní většiny s prezidentem podmiňuje vydávání více prezidentských dekretů*, protože parlament zmocní prezidenta k vydávání dekretů; dále *neexistence shodné parlamentní většiny s prezidentem podmiňuje častější vydávání prezidentských dekretů*, protože parlament nespolupracuje s prezidentem, proto prezident využívá jednostranně své pravomoci k obcházení parlamentu. Vydávání prezidentských dekretů lze vysvětlit těmito dvěma teoriemi, v rámci kterých prezident čelí nepříznivým politickým podmínkám nebo si je více politicky jistý a stojí za ním podpora parlamentu. Inspirace pro zkoumání tohoto cíle vzešla z případu Brazílie zkoumaného v článku *Under What Conditions Do Presidents Resort to Decree Power? Theory and Evidence from the Brazilian Case*. Jedna hypotéza může vylučovat druhou, ale v určitých případech je možné, že tyto hypotézy obstojí vedle sebe. Budou zkoumány institucionální vztahy mezi složkou exekutivní a legislativní a jejich vzájemné ovlivňování mezi sebou. Stejně jako v Brazílii existuje ve Venezuele nepřerušovaný demokratický prezidentský režim (od roku 1958), v jehož průběhu se vystřídal ve vládních úřadech několik prezidentů. Venezuela ve výzkumném období práce (1959-1999) měla po celou dobu tutéž ústavu a venezuelští prezidenti v průběhu tohoto období čelili jak většinové, tak menšinové podpoře v parlamentu. Lze tedy účinně zkoumat a porovnávat vztahy mezi prezidentem a parlamentem v průběhu jejich úředních období. Venezuela poslouží jako vhodný výzkumný cíl také z toho důvodu, že prezidenti své právo k vydávání dekretů využívali.

Na pravomoc vydávat dekrety se nemůže vždy pohlížet jako na uzurpaci moci prezidenta na úkor parlamentu, s touto pravomocí totiž počítá většina ústav

⁴ První všeobecné, přímé a tajné volby se uskutečnily v říjnu 1946. (KORNBLITH, M.: c.d., s. 67.)

⁵ PEREIRA, Carlos – POWER, J. Timothy – RENNO, Lucio: *Under What Conditions Do Presidents Resort to Decree Power? Theory and Evidence from the Brazilian Case*. The Journal of Politics, 67, 2005, č. 1, s. 183.

zemí s prezidentským systémem. Záleží na nastavení právního rámce jak budou tyto prezidentovy proaktivní pravomoci pro vytváření normativních právních aktů nastaveny. Vydávání dekretů může svěřit (delegovat) samotný parlament do rukou prezidenta, a tak projeví vůli podělit se o legislativní pravomoc, která je hlavní náplní této mocenské složky v rámci oddělené exekutivní a legislativní moci. Na druhé straně prezident nemusí být ve vydávání dekretů odkázán na parlament, protože tato pravomoc může vyplývat přímo z ústavního (generálního) zmocnění bez nutnosti předchozího pověření parlamentem. K obcházení parlamentu nebo ústavy by mohlo dojít, pokud by prezident tuto pravomoc využíval nad míru mu svěřenou ústavou nebo parlamentem. Ústava, parlament popřípadě soudy ovlivňují chování prezidenta tím, že vytyčují mantinely, ve kterých se může prezident pohybovat.

Metoda pro analýzu získaných dat bude *srovnávací metoda*,⁶ která umožňuje zjištění empirických vztahů mezi dvěma nebo několika (málo) proměnnými. Diachronním srovnáním budeme srovnávat data ve více časových etapách od roku 1959 až do roku 1999 podle jednotlivých úředních období prezidenta a parlamentu ve Venezuele. Výsledky z jednotlivých období následně srovnáme a ověříme teoretickou koncepci aplikací na zjištěnou realitu, což povede k potvrzení nebo oslabení stanovených hypotéz.

První kapitola je zaměřena na podrobné vysvětlení a zdůvodnění obou hypotéz zkoumaných v práci. Tato teoretická část také nastiňuje problematiku vztahu prezidenta a parlamentu v rámci pravomoci prezidenta vydávat dekrety na základě dvou teorií (teorie delegace a jednostranné akce). Druhá kapitola se věnuje závislé proměnné. Pod závislou proměnnou chápeme proprezidentskou (souhlasnou) parlamentní většinu, která se zjistí podle počtu křesel v parlamentu v každém zkoumaném pětiletém funkčním období. Ještě před tím popisujeme chování stran při přijímání rozhodnutí v parlamentu, tedy zda jde o strany disciplinované nebo nedisciplinované, což je důležité z pohledu prezidentského systému. Třetí kapitola zkoumá nezávislou proměnnou, tedy množství vydaných dekretů. Sledujeme počet vydaných dekretů, jejich charakter a povahu v jednotlivých funkčních obdobích prezidenta. Poslední čtvrtá kapitola porovnává metodou diachronního srovnávání

⁶ LIJPHART, Arend: *Comparative Politics and the Comparative Method*. The American Political Science Review. 65, 1971, č. 3, s. 683.

data získaná u každé proměnné a na základě toho dojde k potvrzení nebo vyvrácení hypotéz.

Institucionální vztahy mezi mocí exekutivní a legislativní v prezidentském systému jsou zkoumány hlavně z pohledu vlivu na stabilitu tohoto režimu. V rámci toho existuje mnoho zahraničních teoretických článků beroucí v úvahu pevně stanovené volební období prezidenta, obtížnost až nemožnost jeho odvolání parlamentem, možnost vzniku tzv. deadlocku v legislativním procesu kvůli vetu prezidenta, malou politickou zkušenost zvoleného prezidenta, nedisciplinovanost stran a tvorbu koalic, roli veřejnosti pro odvolání prezidenta z úřadu parlamentem, fragmentaci stranického systému a tvorbu koalic nebo nastavení volebních pravidel do parlamentu nebo do prezidentského úřadu. Například tvorbou koalic v prezidentských systémech Latinské Ameriky se zabývá José Antonio Cheibub, Adam Przeworski a Sebastian Saiegh v článku *Government Coalitions and Legislative Success Under Presidentialism and Parliamentarism*. Vznik deadlocku zkoumá José Antonio Cheibub v článku *Minority Presidents, Deadlock Situations, and the Survival of Presidential Democracies* a ukazuje, že menšinoví prezidenti nejsou příčinou pádů demokratických prezidentských režimů. V těchto teoretických pracích se problematika pravomoci prezidenta vydávat dekrety objevuje jako institut, který lze zneužít na úkor parlamentu k jeho protiústavnímu obcházení. Existuje omezená dostupnost monografií nebo článků popisující přehledně roli této proaktivní pravomoci v právním systému nebo ve vztahu mezi exekutivní a legislativní mocí. Nejdůležitějším zdrojem vztahující se obecně k pravomoci vydávat dekrety se pro účely této práce bude článek C. Pereiry, T. Powera a L. Renna *Under What Conditions Do Presidents Resort to Decree Power? Theory and Evidence from the Brazilian Case* obsahující i případovou studii aplikující teoretické poznatky o pravomoci vydávat dekrety na Brazílii a dále monografie *Executive Decree Authority* od J. Careyho a S. Shugarta obsahující případové studie vybraných zemí. Právě část věnovaná Venezuele a prezidentským dekretům od B. Crispa *Presidential Decree Authority in Venezuela* se stane dalším hlavním zdrojem dat pro stanovení závislé proměnné stejně tak jako příspěvek od stejného autora monografie *Presidentialism and Democracy in Latin America Presidential Behavior in a System with Strong Parties: Venezuela, 1958-1995*. Oba články obsahují podrobné informace o dekretch prezidenta ve Venezuele.

Pokud jde o data získaná pro druhou proměnnou týkající se složení parlamentu a vytváření vládních nebo parlamentních koalic ve Venezuele v jednotlivých funkčních obdobích, bude třeba pro ucelenější přehled použít více zdrojů. Obecně se zahraniční literatura zaměřuje hlavně na stranický vývoj ve Venezuele. Politologové M. Coppedge (*Strong Parties and Lame Ducks: Presidential Partyarchy and Factionalism in Venezuela*) a J. Carey (*Term Limits and Legislative Representation*) sledují ve svých monografiích roli dvou hlavních venezuelských stran AD a COPPEI ve venezuelském politickém životě a také vnitrostranickou organizaci a vztahy v těchto stranách. Z české literatury vztahující se k této oblasti existuje článek od českého politologa Jiřího Kunce *Model Venezuela: Revoluce, „dekonsolidace demokracie,“ nebo antipolitická politika?*, který je přehledným průřezem formování stranického systému a parlamentního složení ve Venezuele od vlády generála Juana Vicenta Goméze (1908-1935) až do Chavézova vzestupu v roce 1998 vysvětlující i okolnosti tohoto vývoje. Primárním zdrojem pro složení venezuelského parlamentu budou zahraniční databáze volebních výsledků IPU PARLINE, *Observatorio Electoral Latinoamericano*, článek od H. Levine (*Venezuela since 1958: The Consolidation of Democratic Politics*), složení a trvání vládní koalice od O. Neta a E. Magara (*Veto Bargaining and Coalition Formation: A Theory of Presidential. Policymaking with Application to Venezuela*).

1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRO ÚČELY VÝZKUMU

Ústavní právo tvorné pravomoci prezidenta jsou důležité z hlediska jeho vztahu k parlamentu a lze jimi ovlivňovat politiku. Prezident může používat právo veta u parlamentních návrhů zákonů (veto absolutní a suspenzivní, částečné a celkové veto), iniciativní pravomoci (prezidentské návrhy zákonů, dekrety a mimořádné pravomoci, např. právo vyhlásit stav obležení) a právo vyhlásit referendum. Prezidentovy pravomoci lze dále dělit na tzv. reaktivní a proaktivní pravomoci.⁷ Liší se podle významu ovlivnění zákonodárného status quo, tedy zda dochází k vytváření nových obecných normativních aktů nebo situace zůstane neměnná. Reaktivní legislativní pravomoci zachovávají status quo, mezi ně řadíme např. prezidentovo právo veta. Vetem může prezident návrhy poslaneckých zákonů zpomalit (lze přehlasovat poslanci, tj. suspenzivní veto) nebo zastavit (nelze přehlasovat poslanci, tj. absolutní veto). Proaktivní jsou takové legislativní pravomoci, které umožňují prezidentovi změnit legislativní status quo, např. právo předkládat návrhy zákonů parlamentu a právo vydávat dekrety.

Dekrety rozlišujeme podle toho, zda byly vydány po delegaci pravomoci k jejich vydávání pověřovacím (speciálním parlamentním) zákonem (delegovaná pravomoc k vydávání dekretů), pravomoc k vydávání dekretů vyplývá přímo z ústavy bez potřeby předchozího pověření prezidenta (oprávnění k vydávání klasických dekretů nebo dekretů vydaných za mimořádných okolností) nebo zda jde o dekrety vycházející čistě z iniciativy prezidenta, které nemají podklad pro vydání v parlamentním zmocnění nebo v ústavě (paraústavní iniciativa).⁸ O paraústavní iniciativu prezidenta půjde například překročil-li pravomoc stanovenou ústavou pro vydávání dekretů v době mimořádných okolností a k vytvoření nového politického uspořádání nebo vydává dekrety i přes neexistenci ústavního zmocnění. Takové vybočení ze stanovených hranic může vyřešit soudní přezkum, ústavní zpřesnění hranice pravomoci nebo odvolání prezidenta. Na rozdíl od latinskoamerických zemí americká ústava výslovně nezakotvuje právo vydávat dekrety. V průběhu času se ale

⁷ LIJPHART, Arend: *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-six Countries*. New Haven: Yale University Press, 1999, s. 128.

⁸ CAREY, M. John – SHUGART, S. Matthew: *Calling Out the Tanks or Filling Out the Forms? In: CAREY, M. John – SHUGART, S. Matthew (eds.): Executive Decree Authority*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998, s. 13-14.

vytvořilo nepsané pravidlo⁹ vydávat akty, tzv. executive orders, které stejně jako dekrety v latinskoamerických zemích vydává prezident a upravují záležitosti uvnitř orgánů moci výkonné nebo působí navenek a vytváří nový řád.¹⁰ Parlament v USA delegovanou pravomocí pověřuje vládní úředníky v domácích záležitostech a prezidenta deleguje spíše ve věcech zahraničních.¹¹

Politologické články zabývající se vztahem mezi legislativní a exekutivní mocí v prezidentském systému neberou v úvahu ovlivnění těchto vztahů prezidentovým oprávněním vydávat dekrety, což lze považovat za jejich nedostatek, protože tato pravomoc je důležitým institutem, který je svěřen prezidentovi (exekutivní moci) a který se může rovnat právu vydávat zákony parlamentem (legislativní mocí). Pak si mohou dekrety a zákony vzájemně konkurovat svým obsahem a působností. Mohli bychom dovést, že J. Linz v článku *Presidential or Parliamentary Democracy: Does it Make a Difference?* se nepřímo dotýká problematiky dekretů jedním ze dvou prvků, které pokládá za problematické pro vztah těchto dvou státních složek v prezidentském systému. Jde o tzv. dvojí legitimitu, která v prezidentském systému vytváří nejasnost v tom, kdo v zemi reprezentuje lid, když jak prezident tak parlament k tomu mají stejný mandát (může se lišit výší voličské podpory), protože oba byli zvoleni v přímých volbách lidem.¹² J. Linz u dvojí legitimacy poukazuje na neexistenci demokratického institutu, který by vyřešil případný konflikt, kterým je v parlamentním systému vyslovení nedůvěry vládě parlamentem. S. Mainwarring a M. Shugart reagující na J. Linze v článku *Juan Linz, Presidentialism, and Democracy* také nezmiňují, že dekrety mohou ovlivnit vztahy mezi prezidentem a parlamentem, ale jdou jiným směrem, když upozorňují, že stejný konflikt jako mezi prezidentem a parlamentem může vzniknout i mezi dolní a horní komorou v parlamentu.¹³ Článek M. Cameron, A. Blarua a L. Burnse *Rethinking Stepan and Skach on Parliamentarism versus Presidentialism* se dotýká role dekretů v prezidentském systému. Autoři mají za to, že pokud nemá

⁹ MOE, M. Terry – HOWELL, G. William: *Unilateral Action and Presidential Power: A Theory*. *Presidential Studies Quarterly*, 29, 1999, č. 4, s. 852.

¹⁰ MAYER, R. Kenneth: *Executive Orders and Presidential Power*. *The Journal of Politics*, 61, 1999, č. 2, s. 445.

¹¹ SALA, R. Brian: *In Search of the Administrative President: Presidential „Decree“ Powers and Policy Implementation in the United States*. In: CAREY, M. John – SHUGART, S. Matthew (eds.): *Executive Decree Authority*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998, s. 254-255.

¹² LINZ, J.: c.d., s. 6-7.

¹³ MAINWARING, Scott – SHUGART, S. Matthew: *Juan Linz, Presidentialism, and Democracy*. *Comparative Politics*, 29, 1997, č. 4, s. 451.

prezident v parlamentu zajištěnou většinovou podporu pro své zákony nebo pokud dojde k tzv. deadlocku mezi parlamentem a exekutivou, vedou tyto situace k obcházení parlamentu a vydávání dekretů místo zákonů skrz demokratickou parlamentní cestu.¹⁴ Podobné články neberou v úvahu, že dekrety mohou být v některých případech vydávány nezávislé na parlamentní delegaci, pokud vychází přímo z ústavního zmocnění, a prezident je proto může vydávat kdykoliv, nejenom když parlament není nakloněný schvalování návrhů zákonů vzešlých z exekutivní moci. K vládnutí za pomoci dekretů nemusí docházet pouze pokud existuje tento nepřátelský parlament, samozřejmě ale může dojít k umocnění jejich vydávání. Navíc je navozen dojem, že vydávání dekretů je nedemokratické, protiústavní, i když latinskoamerické ústavy pravomoc zakotvují ve svých člancích. Dekrety jsou tak neoddělitelnou součástí institucionálního nastavení prezidentského systému. Neústavní a nedemokratické obcházení parlamentu, z kterého by mohl vzniknout konflikt mezi prezidentem a parlamentem, by bylo v případě, že by prezident překračoval hranice vymezené pro výkon tohoto práva dané mu ústavou nebo parlamentem v pověřovacím zákoně nebo by zasahoval do působnosti parlamentu, tedy vydával dekrety tam, kde má konat parlament, nebo by prezident vydával dekrety.

Práce vytyčující odlišnosti mezi institucionálním nastavením parlamentního a prezidentského systému, jako např. v případě Lijpharta¹⁵ 1) v parlamentním systému je vláda odpovědna parlamentu a může být parlamentem také odvolána vyslovením nedůvěry, naopak v prezidentském systému nelze prezidenta odvolat parlamentem 2) v prezidentském systému je prezident volen všelidovou volbou ale v parlamentním systému jsou premiéři voleni parlamentem 3) vláda je tvořena kolektivním orgánem v parlamentním systému, ale u prezidentského systému je vláda nekolektivním orgánem s jedinou osobou v čele a to prezidentem nebo u A. Stepana a C. Skache¹⁶ charakterizující čistý prezidentský systém pevně stanovenými mandáty a dvojí legitimitou jak u legislativní moci tak u výkonné moci a čistý parlamentní systém většinovou parlamentní podporou vyjádřenou vládě s možností

¹⁴ CAMERON, A. Maxwell – BLANARU, Ana-Maria – BURNS, Lesley: *Constitutional Frameworks and the Rule of Law: Rethinking Stepan and Skach on Parliamentarism versus Presidentialism*. Vancouver: University of British Columbia, 2004, s. 10-11.

¹⁵ LIJPHART, A.: *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-six Countries*, s. 117-118.

¹⁶ STEPAN, Alfred – SKACH, Cindy: *Presidentialism and Parliamentarism in Comparative Perspective*. In: LINZ, Juan – VALENZUELA, Arturo (eds.): *The Failure of Presidential Democracy*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1994, s. 120.

jí vyslovit parlamentní nedůvěru, se nezabývají odlišnostmi při tvorbě legislativy, resp. jaké normativní akty s jakou právní silou, místní a věcnou působností mohou vydávat parlament a výkonná moc v parlamentním systému a čím se odlišují od legislativních procesů prezidentského systému. Právo vydávat zákony parlamentem a právo vydávat dekrety prezidentem vychází z oddělené exekutivní a legislativní moci. Jak prezident tak parlament mohou těmito akty naplňovat svůj program. V prezidentském systému si mohou v legislativním procesu parlament a moc výkonná v čele s prezidentem konkurovat, záleží hlavně na povaze zákonů a dekretů a vztazích mezi nimi. V parlamentním systému vydává zákony pouze parlament a exekutivní moc vydává podzákoné právní předpisy. Oba systémy mají společné to, že vláda může předkládat parlamentu své návrhy zákonů, které projdou legislativním procesem v parlamentu. V prezidentském systému většinou prezident nemá zákonodárnou iniciativu, ale je to vláda, která předkládá návrhy zákonů parlamentu.

Oddělení moci výkonné a zákonodárné v prezidentském systému a z toho plynoucí nezávislost prezidenta vede k několika skutečnostem, které stojí za zmínku.¹⁷ Jsou to prezidenti, kteří stojí v čele vlády a tomu odpovídajícímu oprávnění řídit celou státní složku, navenek rozhodovat a přijímat potřebná opatření. Moc výkonná se skládá z odborného a zkušeného státního aparátu s přístupem k informacím, které zvýhodňují prezidenta oproti zákonodárné moci. Kvůli těmto širokým možnostem rozhodovat, dostupným informacím a odbornému zázemí mají ideální pozici k využívání svých pravomocí a tak být prvními hybateli politického a státního prostředí. Například právě při změně status quo vydáním dekretu může prezident jednat rychle a bez předchozího upozornění. Pak je na parlamentu, zda podnikne kroky proti takovým akcím, pokud vůbec bude schopna flexibilní reakce. Někdy je totiž parlament ve znevýhodněném postavení plynoucí z četnosti orgánů v jeho mocenské sféře, vyjednávacích procesů mezi poslanci a senátory a zaneprázdněnosti jinými již probíhajícími jednáními.

Dekret lze definovat jako akt, který stanoví pravidla vztahující se k určité oblasti, je vydán prezidentem a mění status quo. Dekret nelze pokládat za zákon, protože vydávat zákony náleží do pravomoci parlamentu, jako zákonodárného orgánu. Pokud nestanoví ústava, že dekret slouží k provedení zákona vydaného

¹⁷ MOE, T. – HOWELL, W.: c.d., s. 856.

parlamentem, tak si právní silou mohou dekrety a zákony konkurovat. Je proto třeba se zabývat i hierarchií těchto právních norem pro pochopení jejich vztahů a následného řešení možného konfliktu mezi prezidentem a parlamentem. I když legislativní a exekutivní moc jsou od sebe odděleny, parlament většinou vykonává nad vydanými dekrety kontrolu. Může je zrušit, nebo alespoň se vyjádřit k jejich důvodnosti. Jde o významnou skutečnost, protože se tím omezuje do jisté míry pravomoc prezidenta a není ponechána čistě na jeho uvážení.

Dekrety se obsahově týkají často otázek, které spadají do působnosti vlády, tak jako kdyby šlo o parlamentní systém. Na to je třeba brát ohled při konstatování, že prezident fakticky nahrazuje parlament vysokou mírou vydávání dekretů. Nicméně oproti legislativnímu procesu v parlamentu má přijímání dekretů prezidentem několik výhod, což činí jednodušší a atraktivnější využívání tohoto oprávnění.¹⁸ Prezident může ovlivňovat právní řád v oblastech, ve kterých by parlament byl jinak nečinný nebo by v nich úpravu neprosadil. Dekret nemusí projít zdlouhavým připomínkovacím procesem jako v parlamentu. Teprve až když je platný, tak ho lze parlamentem projednat nebo zrušit.

V práci se budeme zabývat právem vydávat prezidentské dekrety (proaktivní pravomocí), abychom zjistili na základě dvou teorií, z nichž vychází hypotézy stanovené v úvodu, jaký vliv má složení parlamentu na vydávání a povahu prezidentských dekretů ve venezuelském prezidentském systému. To se odvíjí od existence parlamentní podpory prezidenta nebo naopak její absence. Teorie delegace (delegation theory) stanoví, že pravomoc k vydávání dekretů je využívána, když má prezident republiky více politickou jistotu, tedy pokud se může spolehnout na relativně spolupracující parlament. Parlament v tomto případě převádí na prezidenta ústavní pravomoc k vydávání dekretů tak, že pověří prezidenta speciálním zákonem přijatým na základě ústavy. V tomto pověřovacím zákoně parlament vymezí podrobně nebo obecně v jakém legislativním rámci se může prezident při vydávání dekretů pohybovat a popřípadě na jakou dobu uděluje prezidentovi tuto pravomoc. Z obecného hlediska zákonodárci mohou upřednostňovat tvorbu zákonů vycházející z exekutivní moci například z důvodu, že tak vyřeší problém nedostatečného odborného zázemí u parlamentu v porovnání s exekutivou, urychlí zákonodárný proces, vyhnou se složitému vyjednávacímu procesu pro získání podpory návrhů

¹⁸ MAINWARING, S. – SHUGART, M.: c.d., s. 464.

zákona v parlamentu nebo ztratí zodpovědnost za výsledky politiku.¹⁹ Teorie jednostranné akce (unilateral action theory) vychází z předpokladu, že prezident vydává dekrety v nepříznivých politických podmínkách. Nepříznivé politické podmínky jsou situace, kdy prezident nemá silnou podporu v parlamentu. Legislativní pravomoci prezidenta jsou používány k obcházení nepřátelského a nespolupracujícího parlamentu nebo v konfliktních oblastech. Prezident tím jednostranně změní status quo novým právním aktem. Pro obě teorie lze shrnout, že kroky prezidenta jsou ovlivňovány stranickým složením parlamentu.

Práce bude ověřovat následující hypotézy, vytvořené na základě těchto dvou teorií. Obě hypotézy, *existence shodné parlamentní většiny s prezidentem podmiňuje vydávání více prezidentských dekretů, protože parlament zmocní prezidenta k vydávání dekretů, a neexistence shodné parlamentní většiny s prezidentem podmiňuje častější vydávání prezidentských dekretů, protože parlament nespolupracuje s prezidentem, proto prezident využívá jednostranně své pravomoci k obcházení parlamentu*, obsahují stejnou závislou proměnnou - množství vydaných prezidentských dekretů a nezávislou proměnnou – parlamentní většina. Pod závislou proměnnou (množstvím dekretů) budeme sledovat *počet* vydaných dekretů venezuelského prezidenta, jaký měly *charakter* (např. ekonomické nebo politické oblasti vydávání dekretů, oblasti s výlučnou působností exekutivy nebo dekrety s možností je zrušit parlamentem nebo naopak) a *povahu* (dekrety vydané na základě parlamentní delegace, dekrety vydané za mimořádných okolností na základě ústavního zmocnění, klasické dekrety vydané na základě ústavního zmocnění nebo paraústavní iniciativa prezidenta). Určující pro nezávislou proměnnou je zjistit existenci proprezidentské většiny nebo menšiny v parlamentu. Proprezidentskou většinu a menšinu v parlamentu zjistíme podle počtu *křesel* v dolní a horní komoře parlamentu.

Proprezidentská většina je důležitá z hlediska přijímání zákonů v parlamentu. Angažovanost prezidenta u předložených zákonů parlamentu, který sám nemá zákonodárnou iniciativu, se může projevit v možnosti ovlivňovat svou vládu, poslance nebo senátory, kteří mohou předkládat návrhy zákonů parlamentu. I kvůli tomuto vlivu je důležité složení parlamentu v prezidentských systémech. K přijetí zákona v parlamentu ve Venezuele je třeba absolutní většina hlasů v obou

¹⁹ CAREY, J. – SHUGART, M.: c.d., s. 9-19.

komorách. Pokud jedna komora (ať už dolní nebo horní komora) přijme návrh zákona, postoupí ho druhé komoře. Druhá komora může návrh zákona pozměnit. V tom případě musí tyto připomínky přijmout první komora, jinak dojde k hlasování o návrhu zákona na společné schůzi obou komor. K přijetí zákona na společné schůzi je nutné dosáhnout také většiny hlasů (článek 163 a 167 Ústavy z roku 1961). Dále je proprezidentská většina nutná v případě, že ústava opravňuje parlament k delegování prezidenta k vydávání dekretů nebo ke zrušení prezidentského dekretu, ať už vydaného na základě ústavního zmocnění, parlamentní delegace nebo jiného pověření. Venezuelská ústava obě pravomoci přiznává parlamentu v článcích 190 a 243. Co se týká rušení dekretů, tak jde o významnou kontrolní roli parlamentu, která je umocněna v případě, že prezident se netěší parlamentní většinové podpoře a vydává dekrety s možností následně je zrušit, např. ve Venezuele dekrety omezující nebo rušící ústavní práva a svobody.

V rámci teorie delegace (první hypotéza) budeme zkoumat, zda v případě existence shodné parlamentní většiny prezident vydával více dekretů. Pokud ano, pak se hypotéza potvrdí. Jestliže po delegování nedošlo k většímu využívání tohoto proaktivního práva současně při existenci souhlasné většiny, tak se hypotéza nepotvrdí. Kdyby samotná prezidentova strana nedosáhla většiny křesel v parlamentu, budeme zkoumat, zda vytvořil koalici (parlamentní nebo vládní) nebo měl alespoň blízkou většinu v parlamentu a kvůli tomu jednodušší vyjednávání s parlamentními stranami, např. ad hoc vyjednáváním s nedisciplinovanými stranami v parlamentu. U vytvořených koalic záleží na počtu koaličních partnerů (např. pokud má stranický systém efektivní počet stran mezi 3.5 až 4.5, koalice jsou velmi nestabilní),²⁰ ideologické vzdálenosti nebo blízkosti jejich členů (pravice a levice) a míře prosazování ideových zásad strany (např. pokud strany tolik nelpí na stranických zásadách, bude koalice lépe spolupracovat), aby mohla být koalice

²⁰ CHEIBUB, José Antonio – LIMONGI, Fernando: *Democratic Institutions and Regime Survival: Parliamentary and Presidential Democracies Reconsidered*. Forthcoming in *Annual Review of Political Science* 2002, s. 14. (Dvoustranický systém prezidentské formy vlády oproti multipartismu zvyšuje pravděpodobnost zisku většiny v parlamentu. MAINWARING, Scott: *Presidentialism, Multipartism, and Democracy. The Difficult Combination*. *Comparative Political Studies*, 26, 1993, č. 2, s. 215. Mark Jones ve svém článku šel ještě dál, když došel k závěru, že relativní většina nutná k vítězství prezidenta ve volbách vede k dvoustranickému systému a na druhé straně absolutní většina vede k multipartismu. JONES, P. Mark: *Presidential Election Laws and Multipartism in Latin America*. *Political Research Quarterly*, 47, 1994, č. 1, s. 50-53. Nižší úroveň fragmentace lze dosáhnout i konáním souhlasných voleb, tj. prezidentské volby se konají ve stejnou dobu jako parlamentní.)

efektivní při vládnutí.²¹ V prezidentských systémech mohou nedisciplinované strany zajistit hladké vládnutí, pokud prezident nemá potřebnou většinu v parlamentu a zároveň nevznikla vládní koalice. Pokud by tato prezidentská většina existovala, strany by na druhou stranu měly být disciplinované, jinak by prezident musel čelit stejným problémům jako při rozdělených většinách. Prezident by se totiž nemohl spolehnout ani na svou vlastní stranu při přijímání návrhů zákonů předložených vládou parlamentu.²² Disciplinovanost členů politických stran vzniká nejčastěji kvůli možnému stranickému postupu nebo z vynucení politické strany (např. za neposlušnost by se člen strany nedostal na volební místa).²³

Druhá hypotéza (teorie jednostranné akce) bude potvrzena, když venezuelský prezident bude čelit legislativní menšině a zároveň bude vydávat více dekretů, které nejsou vydávány na základě generálního zmocnění parlamentem. Pokud nebude vydávat více dekretů, hypotéza se nepotvrdí. Při existenci nesouhlasné většiny v parlamentu prezident ztrácí nejzákladnější smysl svého mandátu, a to je prosazování svého politického programu, pokud parlament odmítá schvalovat návrhy zákonů předložené parlamentu oprávněnými subjekty moci výkonné. V této situaci se může prezident uchýlit k vládnutí skrz dekrety a obejít parlament za účelem realizace svého programu. U této druhé hypotézy prezident nebude dekrety vydávat na základě delegované pravomoci jako u první hypotézy, ale půjde o dekrety vydávané z generálního (ústavním) zmocnění nebo z jiného podkladu.

Vedle výše dvou zmíněných vztahů mezi exekutivou a legislativou, kdy v jednom případě je dominantní prezident (proprezidentská většina v parlamentu) a ve druhém případě dominantní opozice (prezident nemá většinu v parlamentu), za třetí možný vztah mezi exekutivou a legislativou lze považovat vznik tzv. deadlocku. Tedy situace, kdy uplatněné prezidentovo veta přijatého zákona skrz parlament již nelze odvrátit-přehlasovat parlamentem. Parlament z toho důvodu nemůže realizovat své původní poslání tvořit a vydávat zákony. Vznik deadlocku není podmíněn pouze rozdělením parlamentních křesel, ale také na institucionálních hlediscích, kterými jsou existence pravomoci prezidenta vetovat zákony, velikost

²¹ VALENZUELA, Arturo: *Latin American Presidencies Interrupted*. Journal of Democracy, 15, 2004, č. 2, s. 12.

²² SARTORI, G.: c.d., s. 180.

²³ CAREY, M. John: *Discipline, Accountability, and Legislative Voting in Latin America*. Comparative Politics, 35, 2003, č. 2, s. 200-201.

parlamentní většiny pro přehlasování prezidentova veta, zda je parlament jednokomorový nebo dvoukomorový a naposledy zda dvoukomorový parlament hlasuje proti vetu na společném nebo odděleném zasedání komor.²⁴ Pro účely této práce nebude důležité zkoumat obecné, institucionální a politické důvody vzniku deadlocku. Prezident totiž může vydávat dekrety, aniž by muselo nejdříve dojít ke vzniku deadlocku mezi prezidentem a rozdělenou většinou v parlamentu.

Na následujících stránkách budeme diachronním srovnáním porovnávat data získaná z osmi pětiletých časových etapách od roku 1959 až do roku 1999 podle jednotlivých úředních období prezidenta a parlamentu ve Venezuele. V jednotlivých obdobích budeme sledovat počet proprezidentských křesel v parlamentu, delegaci pravomocí k vydávání dekretů na prezidenta, počet, charakter a povahu vydaných dekretů. Výsledky z jednotlivých volebních období následně srovnáme a ověříme teoretickou koncepci aplikací na zjištěnou realitu, což povede k potvrzení nebo oslabení stanovených hypotéz.

2. PARLAMENTNÍ PODPORA PREZIDENTA

2.1. Stranická disciplinovanost

Na politickou scénu ve Venezuele měly největší vliv dvě politické strany Demokratická akce (AD) a Výbor pro nezávislou volební politickou organizaci (COPEI), které dominovaly parlamentnímu rozložení křesel. Obě strany vyžadovaly na svých zástupcích v parlamentu přísnou stranickou disciplínu, tedy jednotu při rozhodovacích procedurách. Tato disciplinovanost nevyklučovala vnitřní nejednotnost ve straně. Disciplinovanost znamenala schopnost následovat vůdce, ale nebylo vyloučeno, aby uvnitř strany postupem času nevykrytalizovalo více vůdců, kteří by si nárokovaly vůdčí postavení ve své straně (k čemuž ve Venezuele nedocházelo zřídka, zvláště u strany AD).²⁵ Straničtí zástupci museli poslouchat rozhodnutí utvářená v úzké skupině své strany, v opačném případě by riskovali vyloučení ze strany. Poslanci a senátoři byli tak disciplinováni, že předsedové

²⁴ CHEIBUB, José Antonio: *Minority Presidents, Deadlock Situations, and the Survival of Presidential Democracies*. Comparative Political Studies, s. 4.

²⁵ COPPEDGE, Michael: *Strong Parties and Lame Ducks*. Stanford: Stanford University Press, 1994, s. 44.

komor parlamentu hlasy obvykle ani nepočítali ani nezaznamenávali. Tato silná stranická disciplína byla zapříčiněna hlavně stranickou kontrolou nad volebními lístky a hrozbou následného vyloučení ze strany.²⁶ Jsou zaznamenány pouze dva případy, kdy členové parlamentu hlasovali proti stranické linii.²⁷

Vysocí straničtí představitelé kontrolovali, jaký kandidát bude navržen na volební lístek, a měli i vliv na volební pořadí těchto kandidátů. Voliči nemohli sami ovlivnit, jaký kandidát je bude reprezentovat. Protože kandidátní listiny byly uzavřené, volili jen politickou stranu. Došlo k tomu, že místo toho, aby tito kandidáti prosazovali zájmy svých voličů z volebního obvodu, byli poslanci loajální vysokým představitelům strany, aby se dostaly i příští volební období na volební lístky, protože znovuzvolení nebylo ve Venezuele zakázané. Straničtí členové a o to víc poslanci a senátoři podléhali stranické disciplinovanosti, ale například strana AD zprostila této stranické disciplinovanosti prezidenta, jakožto svého člena, když zastával svůj úřad.²⁸ I když prezident měl silnou pozici vyplývající z jeho prezidentského mandátu a oddělných složek moci výkonné a zákonodárné, tak exekutivní národní orgán strany AD hrál neméně významnou roli vůči svým zástupcům v parlamentu. Ve skutečnosti byl jejich řídicím orgánem.

V parlamentních volbách 1993 došlo poprvé k nové formě volby zástupců do dolní komory podle smíšeného volebního systému, kdy jedna polovina poslanců byla vybírána již ne podle uzavřených volebních listin, ale na základě výběru jednotlivců. U druhé poloviny poslanců zůstala volba u uzavřených volebních listin.²⁹ Takto jednotlivě vybírání poslanci se již teoreticky mohli chovat více nezávisle na stranách a prosazovat zájmy svých voličů, či-li být nedisciplinovaní, k čemuž navíc mohlo navádět menšinové zastoupení prezidentovy koalice v parlamentu.

Můžeme dovodit, že disciplinovanost při rozhodovacích procedurách v parlamentu neumožňovala prezidentovi s menšinou v parlamentu získat hlasy druhé (opoziční) strany ad hoc vyjednáváním s jednotlivými poslanci a senátory. Podporu druhé strany si mohl prezident zajistit pouze vyjednáváním s předsedou této strany.

²⁶ CAREY, M. John: *Term Limits and Legislative Representation*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996, s. 137.

²⁷ Tamtéž, s. 138-139.

²⁸ COPPEDGE, M.: *Strong Parties and Lame Ducks*, s. 65-66.

²⁹ CAREY, J.: *Term Limits and Legislative Representation*, s. 59.

Ad hoc vyjednávání menšinového prezidenta přicházelo v úvahu jedině kdyby opoziční strana nebyla disciplinovaná.

2.2. Jednotlivá volební období

Prezident Rómulo Betancourt nastoupil za stranu Demokratická akce (AD) v roce 1959 do prezidentského úřadu. Strana AD obsadila v parlamentu na základě parlamentních voleb 73 křesel v dolní komoře a 32 v senátu z celkového počtu 133 křesel v dolní komoře a 51 křesel v horní komoře.³⁰ Prezident tímto získal *souhlasnou většinu* v parlamentu. I když nebylo třeba vytvořit koalici pro získání hlasů této většiny, ještě před prezidentskými a parlamentními volbami byla mezi stranami AD, Výbor pro nezávislou volební politickou organizaci (COPEI) a Demokratický republikánský svaz URD uzavřena dohoda, ve které se strany zavázaly na zastoupení více národních politik a nezávislého sektoru ve vládě (článek 3 písm. b) Dohody z Punto Fijo).³¹ Na základě této dohody po volbách vznikla vládní koalice zastoupena těmito třemi stranami. Koalice dávala dohromady 126 v dolní komoře křesel a 49 křesel v horní komoře, tedy parlamentní *většinu*.

Po více než roce strana AD a vládní koalice tyto většiny začaly ztrácet. AD musela v dubnu roku 1960 čelit vnitrostranické krizi, která vyústila ve vyloučení levicového uskupení Hnutí revoluční levice MIR z její strany. MIR hlásala podporu kubánskému režimu. MIR byla nespokojena s pomalým tempem přijímání reforem a docházelo i ke konfliktům ohledně stranického zastoupení v AD.³² Tímto krokem odešlo ze strany AD 17 poslanců a 1 senátor.³³ Prezident proto musel čelit *menšině* AD v parlamentu s 56 poslanci a 31 senátory. Dále ztratily menšinu v parlamentu strany tvořící koalici, protože z ní v listopadu odešla strana URD, která nesouhlasila

³⁰ Parlamentní rozložení křesel z voleb 1958 získané od LEVINE, H. Daniel: *Venezuela since 1958: The Consolidation of Democratic Politics*. In: LINZ, J. Juan – STEPAN, Alfred (eds.): *The Breakdown in Democratic Regimes*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1979, s. 97.

³¹ Jednání mezi stranami o této dohodě byla ovlivněna negativní zkušeností z předchozích let a strachem z rozšíření revolučních kubánských bojů. (MYERS, J. David: *Venezuela: Shaping the „New Democracy“*. In: WIARDA, J. Howard - KLINE, F. Harvey: *Latin American Politics and Development*. Boulder: Westview Press, 2000, s. 269.)

³² TUGWELL, Franklin: *The Christian Democrats of Venezuela*. *Journal of Inter-American Studies*, 7, 1965, č. 2, s. 260.

³³ LEVINE, D.: c.d., s. 99.

s mezinárodním opatřením uvaleným na kubánský režim Fidela Castra.³⁴ To stálo vládní koalici přechod jejích 34 poslanců a 11 senátorů do opozice. I přesto si koaliční strany dohromady uchovaly parlamentní *většinu* se 75 poslanci a 37 senátory (strana COPEI měla v parlamentu 19 poslanců a 6 senátorů).³⁵ Strana COPEI ve vládní koalici zůstala až do konce úředního období kvůli několika okolnostem (shoda na tom, že by se novému demokratickému systému měla dát šance, shodné postoje k určitým otázkám AD a COPEI a vnitřní stabilita COPEI na rozdíl od nesoudržné AD).³⁶ COPEI se ale nebála dát veřejně najevo, že v případě porušování ústavy nebo protiprávního jednání ze strany prezidenta by jeho vládu nadále nepodporovala a vystoupila z koalice. K této hrozbě ze strany COPEI došlo v říjnu 1962, když prezident přemýšlel nad pozatýkáním zástupců komunistické strany PCV a MIR v parlamentu.³⁷

V lednu 1962 se strana AD podruhé rozštěpila. Vydělila se od ní skupina ARS s 22 poslanci a 4 senátory kvůli neshodě ohledně prezidentské kandidатуře pro další parlamentní volby konané na konci roku 1963, nešlo tedy o hluboký ideologický konflikt jako v případě odloučení levicové skupiny MIR.³⁸ Za odchodem MIR a ARS ze strany AD stál i nesouhlas s blízkou spoluprací s COPEI.³⁹ Betancourt měl blíže ke středu až pravici než k těmto radikálním levicovým skupinám.⁴⁰ Po třech letech převahy AD a COPEI v parlamentu došlo k dočasné⁴¹ *ztrátě legislativní většiny* stran tvořící vládní (dvoustrannou) koalici v *dolní komoře* (53 poslanců z celkových 133). V horní komoře měly strany AD a COPEI většinu o 33 senátorů. V té době ale většina důležitých reforem už byla prosazena, takže menšina v dolní komoře nepoškodila vládnutí do takové míry.⁴² Např. už v roce 1961 došlo k přijetí širokých pozemkových reforem, i kvůli kterým guerillová hnutí

³⁴ KUNC, Jiří: *Model Venezuela: Revoluce, „dekonsolidace demokracie“, nebo antipolitická politika?* Politologická revue, 5, 1999, č. 2, s. 101.

³⁵ Parlamentní rozložení křesel z voleb 1958 získané od LEVINE, D.: c.d., s. 97.

³⁶ TUGWELL, F.: c.d., s. 262-265.

³⁷ ALEXANDER, J. Robert: *Rómulo Betancourt and the Transformation of Venezuela*. New Persey: Transaction Publisher, 1982, s. 460.

³⁸ Tamtéž, s. 451.

³⁹ COPPEDGE, M.: *Strong Parties and Lame Ducks*, s. 157.

⁴⁰ EWELL, Judith: *Venezuela: A Century of Change*. Stanford: Stanford University Press, 1984, s. 159.

⁴¹ CRISP, F. Brian: *Presidential Decree Authority in Venezuela*. In: CAREY, M. John – SHUGART, S. Matthew (eds.): *Executive Decree Authority*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998, s. 156.

⁴² TUGWELL, F.: c.d., s. 261.

měla malou podporu mezi rolníky, kteří právě z těchto reforem těžili.⁴³ Převaha opozice se projevila například v blokování vyvlastňování pro probíhající pozemkovou reformu⁴⁴ nebo opozice v dubnu 1962 obnovila všechna zbylá omezená nebo pozastavená práva a svobody (kromě pozastavené ekonomické svobody), která omezená a pozastavená na základě prezidentského dekretu z ledna 1961.⁴⁵ V květnu 1962 po teroristických útocích a silných nepokojích, byla zastavena činnost strany PCV a skupiny MIR.⁴⁶

V kontrastu se změnami ve vládě a vnitřními turbulencemi ve straně AD stála schopnost parlamentních stran dosáhnout kompromisu pro přijetí ústavy v roce 1961, která měla nejdélší životnost v historii Venezuely. Strany mezi sebou již nevedly doktrinální spory o určitých otázkách, které by se přičily jejich politickému přesvědčení a již tomuto procesu nedominovala jediná strana AD, jak tomu bylo při projednávání ústavy z roku 1947. Výhodou při projednávání návrhu nové ústavy mohlo být i to, že se ho účastnili ti samí představitelé jako při projednávání ústavy z roku 1947 (AD, COPEI a URD), a mohly tak čerpat ze svých zkušeností a ponaučit se z předchozích chyb.⁴⁷

Dalším prezidentem Venezuely pro funkční období 1964 až 1969 se stal *Raul Leoni* za stranu AD. Strana AD v parlamentních volbách získala v dolní komoře 66 křesel a v horní komoře 22 křesel z celkového počtu 179 poslanců a 46 senátorů.⁴⁸ Prezident se tedy *netěšil souhlasné většině* od své domovské strany v parlamentu. V únoru 1964 nabídl prezident straně COPEI vládní křesla. Ta je odmítla a v den uvedení prezidenta do úřadu odešla COPEI z vládní koalice se stranou AD, která ještě trvala z minulého funkčního období. COPEI nebyl nabídnut odpovídající počet křesel (pouze 3 křesla) v poměru s parlamentními volebními výsledky, takže by měla těžší vyjednávací pozici než v prvním volebním období, kdy měla podstatně slabší postavení (19 křesel oproti 39 křeslům v dolní komoře získaných pro toto funkční období). COPEI ale hlavně chtěla vyhrát následující prezidentské volby 1968, proto se nechtěla svazovat ve volební kampani jako v roce

⁴³ COPPEDGE, Michael: *Prospects for Democratic Governability in Venezuela*. Journal of Interamerican Studies and World Affairs, 36, 1994, č. 2, s. 45.

⁴⁴ ALEXANDER, R.: c.d., s. 454.

⁴⁵ CRISP, B.: *Presidential Decree Authority in Venezuela*, s. 156.

⁴⁶ TUGWELL, F.: c.d., s. 261.

⁴⁷ KORNBLITH, M.: c.d., s. 69-72.

⁴⁸ Parlamentní rozložení křesel z voleb 1963 získané od LEVINE, D.: c.d., s. 97.

1963 tím, že se nemohla tak radikálně vymezovat vůči AD, když společně vládli zemi.⁴⁹

COPEI zaujala na stranickém kongresu na začátku roku 1964 pro svůj budoucí politický směr dva alternující pohledy na účast v politice (vládní nebo opoziční postavení) a tento svůj nový přístup vtělila na konci února 1964 do programu s příznačným názvem „Autonomía de Acción“. Chtěla zemi buďto vládnout nebo se nebránila být v postavení opozice, jako alternativa vládě. Pokud by stála v opozici vůči vládnoucí straně AD, nebránila se jí vyslovit podporu v důležitých otázkách, ale jen za podmínky, že si zachová svou autonomii. Pro politiku tato skutečnost znamenala, že COPEI odmítla být do budoucna ve vládní koalici s AD. COPEI se chtěla stát stranou nezávislou na AD, ale zároveň podporující AD, pokud by bylo potřeba.⁵⁰

Prezident si nakonec zajistil v listopadu 1964⁵¹ *souhlasnou většinu* vytvořením *vládní koalice* se stranami Národní demokratická fronta FND a URD⁵² (117 křesel v dolní komoře a 34 v senátu), kterým byla na základě této podpory nabídnuty ministerská křesla. Za tímto spojením stran stála skupina Pacistas ze strany AD, která dělala těmto stranám přednost raději než přes spolupráci s COPEI (stejný pohled zastávaly i MIR a ARS za vlády prezidenta Betancourta), i když sám Leoni stejně jako prezident Betancourt tendoval k levo-pravici.⁵³ Neznamenal to, že když byly ve straně AD po celé období od prezidenta Betancourta do Leoniho jednotlivci dávající přednost jiné spolupráci než s COPEI, tak že by nehlasovaly pro společné návrhy s COPEI. Naopak stranická disciplinovanost těchto jednotlivců nepodkopávala bližší spolupráci s COPEI a tak fungování celé politiky a vládnutí.⁵⁴

Spolupráce mezi třemi stranami trvala pouze déle než jeden rok, protože na jaře 1966 se od koalice distancovala strana FND kvůli neshodě ohledně daňového zákona.⁵⁵ Dvoustranná koalice AD a URD nadále dávala dohromady *souhlasnou většinu* v parlamentu s 95 poslanci z 179 a 29 senátory z 46. Tato skutečnost dovedla k bližší spolupráci COPEI s AD. COPEI si ale vyhrazovala právo být vůči AD

⁴⁹ TUGWELL, F.: c.d., s. 266.

⁵⁰ KUNC, J.: c.d., s. 102.

⁵¹ Složení vlády ve funkčním období prezidenta Leoniho získané od NETO, A. Octavio – MAGAR, Eric: *Veto Bargaining and Coalition Formation: A Theory of Presidential Policymaking with Application to Venezuela*. Latin American Studies Association, 2000, s. 25.

⁵² EWELL, J.: c.d., s. 157.

⁵³ Tamtéž, s. 159.

⁵⁴ COPPEDGE, M.: *Strong Parties and Lame Ducks*, s. 157.

⁵⁵ EWELL, J.: c.d., s. 157.

kritická v určitých záležitostech, tedy zachovat si svou již zmíněnou autonomii.⁵⁶ Ke konci funkčního období prezident Leoni čelil v roce 1967 odluce skupiny MEP ze strany AD kvůli neshodám ohledně nominací na prezidentský post konající se v následujícím roce 1968.⁵⁷

Prezidentské volby konané v roce 1968 pro volební období 1969-1974 poprvé vyhrál prezident ze strany COPEI *Rafael Caldera*. Došlo tedy poprvé k alternaci stran ve vládě od roku 1959. Ve volbách do parlamentu prezidentova strana COPEI získala 59 křesel v dolní komoře z celkového počtu 214 a 16 křesel v senátu z celkového počtu 52 křesel (strana AD paradoxně získala v parlamentu silnější zastoupení než COPEI, 66 poslanců a 19 senátorů).⁵⁸ Prezidentova strana proto v parlamentu měla *menšinu*. Caldera vytvořil v březnu 1969 koaliční vládu se stranami MEP a URD.⁵⁹ Tento krok ale nevedl k zajištění si parlamentní většiny, protože strany dávaly dohromady jen 101 křesel v dolní komoře a 24 křesel v senátu.⁶⁰ Vládní koalice se později v květnu 1970⁶¹ rozpadla a prezident po zbytek období musel vyjednávat ad hoc většiny s parlamentními stranami.⁶² (Což se nemuselo jevit jako nemožné pokud vezmeme v úvahu, že v tomto období v parlamentu bylo nejvyšší obsazení politických stran (osm stran a další s malým počtem křesel)⁶³ od předchozích dvou voleb.)

Poprvé, v zkoumaném období 1959-1999, došlo k vyvolání hlasování o vyslovení nedůvěry ministrovi v období prezidenta Caldery. I když měla strana COPEI pod 30% křesel v dolní komoře, nebyl její ministr z úřadu parlamentními (opozičními) stranami odvolán. Na základě článku 153 odst. 2 mohla hlasovat dolní komora o vyslovení nedůvěry ministrovi mající za následek jeho odvolání z funkce. K vyslovení nedůvěry bylo třeba souhlasu dvou třetin přítomných. Ještě předtím ale musela nadpoloviční většina přítomných vyvolat hlasování o toto odvolání.⁶⁴

⁵⁶ EWELL, J.: c.d., s. 157.

⁵⁷ COPPEDGE, M.: *Strong Parties and Lame Ducks*, s. 77.

⁵⁸ Parlamentní rozložení křesel z voleb 1968 získané od LEVINE, D.: c.d., s. 97.

⁵⁹ Složení vlády ve funkčním období prezidenta Caldery získané od NETO, O. – MAGAR, E.: c.d., s. 25.

⁶⁰ Parlamentní rozložení křesel z voleb 1968 získané od LEVINE, D.: c.d., s. 97.

⁶¹ Složení vlády ve funkčním období prezidenta Caldery získané od NETO, O. – MAGAR, E.: c.d., s. 25.

⁶² COPPEDGE, M.: *Prospects for Democratic Governability in Venezuela*, s. 54.

⁶³ Parlamentní rozložení křesel z voleb 1968 získané od LEVINE, D.: c.d., s. 97.

⁶⁴ CRISP, F. Brian: *The Venezuelan Electoral System and Interbranch Relations*. Prepared for International Congress of the Latin American Studies, 1997, s. 13.

Po prvním využití prezidentova suspenzivního práva veta od roku 1959 ohledně zákona o reformě soudního systému, které bylo dvakrát přehlasováno parlamentem v únoru 1970, vyšel zevnitř opoziční strany AD impulz o nutnosti zachovat systém bez zbytečných krizí v zájmu jeho zachování. Došlo k tzv. usmíření (coincidencia) mezi COPEI a AD, když se strany dohodly na spolupráci zejména v problematických oblastech bez nutnosti poskytnout vládní křesla AD, a tak vytvořit vládní koalici. Neznamenalo to ale, že by strany AD a COPEI upustily od prosazování svých programů a změn návrhů zákonů ve svůj prospěch, které by se netýkaly oblastí vytyčených pro vzájemnou spolupráci.⁶⁵

Až s nástupem Caldery došlo k uvolnění napjaté situace táhnoucí se po celé vládní období prezidentů Betancourta a pak Leoniho. Již bylo řečeno, že za vlády prezidenta Leoniho komunistická strana PCV upustila dobrovolně od boje proti vládě. Poté v březnu 1969 za vlády Caldery byla její činnost povolena (byla zakázána za vlády prezidenta Betancourta v roce 1962) a v roce 1973 se také obnovila činnost MIR. K tomu na přelomu let 1969 a 1970 guerillové jednotky FALN upustily od aktivního vedení boje proti vládě.⁶⁶ Dále v tomto období byli propuštěni na svobodu političtí vězni.⁶⁷ Caldera stejně jako jeho předchůdci pokračoval v pozemkové a školské reformě, rozšíření infrastruktury nebo v ekonomickém rozvoji země.⁶⁸

V období let 1974 až 1993 strany AD a COPEI byly natolik silné, že se vytvořil stav blízcí se svou povahou dvoustranickému systému, a docházelo mezi nimi k alternaci vlád. Vůdci stran AD a COPEI měly ve zvyku mezi sebou konzultovat problematické otázky, když se nějaké objevily. Neměli zájem na tom, aby mezi nimi vznikaly konflikty ohrožující stabilitu režimu.⁶⁹ Vyjednávání bylo ulehčeno ideovým přibližováním programů stran AD a COPEI, které od 70. let měly skoro nerozlišitelné programy.⁷⁰ Obě strany se snažily o získání co nejvíce středových

⁶⁵ CRISP, F. Brian: *Presidential Behavior in a System with Strong Parties: Venezuela, 1958-1995*. In: MAINWARING, Sčoty – SHUGART, S. Mathew: *Presidentialism and Democracy in Latin America*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997, s. 186.

⁶⁶ DĚCKÝ, Josef (eds.): *Politické dějiny světa v datech, 2. díl*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1980, s. 1447.

⁶⁷ EWELL, J.: c.d., s. 170.

⁶⁸ TARVER, H. Michael – FREDERICK, C. Julia: *The History of Venezuela*. Greenwood: Greenwood Publishing Group, 2005, s. 119.

⁶⁹ COPPEDGE, M.: *Prospects for Democratic Governability in Venezuela*, s. 42.

⁷⁰ ROBERTS, M. Kenneth: *Social Correlates of Party System Demise and Populist Resurgence in Venezuela*. *Latin American Politics and Society*, 45, 2003, č. 3, s. 48.

voličů.⁷¹ Pokud prezidenti AD nebo COPEI nezískali většinu křesel od své strany v parlamentu, tak již nevytvářely vládní koalice pro získání této většiny, ale podporu si zajišťovaly vytvářením ad hoc dohod v parlamentu s předsedy stran.⁷² Tyto kroky byly v některých případech logické kvůli existenci blízké parlamentní většiny. Shoda mezi stranami AD a COPEI byla podpořena i kvůli bohatství pramenů ropy z ropných státních pokladnic.⁷³ Vítězem prezidentských voleb 1974 se stal *Carlos Pérez* kandidující za levicovou stranu AD. Jeho strana v dolní komoře získala 102 křesel z 203 křesel a v senátu 29 křesel z 49 křesel.⁷⁴ V dolní komoře sice těsně většiny, ale existence silné disciplinovanosti strany ji nemohla ohrozit. Prezidentova vláda nepřibrala do vládní koalice jinou parlamentní stranu.⁷⁵ V dalším funkčním období (1979-1984) strana prezidenta *Luise Herrery Campinse* COPEI po získání 88 křesel v dolní komoře z celkového počtu 199 a 23 křesel v senátu ze 47 křesel nedosáhla na parlamentní většinu.⁷⁶ Postavení opoziční strany AD v dolní komoře bylo stejné (88 křesel), v senátu měla AD dokonce o dvě křesla víc. Prezident nevytvořil vládní koalici s žádnou stranou.⁷⁷ COPEI se snažila získat podporu pro své návrhy zákonů od menších parlamentních stran.⁷⁸ I v průběhu jeho vládního období bylo několik ministrů vystaveno hrozbě odvolání ze svých úřadů. Na rozdíl od *Caldery* byl *Herrera Campins* podpořen opozičními hlasy (protože jeho strana v dolní komoře měla pouze okolo 42% křesel) potřebnými k odvrácení jejich odvolání, protože žádný jeho ministr nakonec parlamentem nebyl odvolán.⁷⁹ Prezident *Jaime Lusinchi* (funkční období let 1984-1989) se těšil většinové podpoře v parlamentu poté, co jeho strana AD získala v parlamentních volbách většinu se ziskem 113 z 200 křesel

⁷¹ Relativně slabá městská dělnická třída, která kvůli ropné ekonomice oslabovala už před rokem 1958 nechala místo k růstu městské střední třídě, kvůli které politika nabrala tento středový směr. (KARL, Terry Lynn: *Petroleum and Political Pacts: The Transition to Democracy in Venezuela*. Latin American Research Review, 22, 1987, č. 1, s. 71.)

⁷² MOLINA, E. José – PÉREZ, Carmen: *Evolution of the Party System in Venezuela, 1946-1993*. Journal of Interamerican Studies and World Affairs, 40, 1998, č. 2, s. 22.

⁷³ COPPEDGE, M.: *Strong Parties and Lame Ducks*, s. 41.

⁷⁴ Parlamentní rozložení křesel z voleb 1973 získané z Databáze parlamentních volebních výsledků, Venezuela: *IPU PARLINE*.

⁷⁵ Složení vlády ve funkčním období prezidenta Péreze získané od NETO, O. – MAGAR, E.: c.d., s. 25.

⁷⁶ Parlamentní rozložení křesel z voleb 1973 získané z Databáze volebních výsledků, Venezuela: *Observatorio Electoral Latinoamericano*.

⁷⁷ Složení vlády ve funkčním období prezidenta *Herrery Campinse* získané od NETO, O. – MAGAR, E.: c.d., s. 25.

⁷⁸ CRISP, F. Brian: *Presidential Behavior in a System with Strong Parties: Venezuela, 1958-1995*. In: MAINWARING, Scott – SHUGART, S. Mathew: *Presidentialism and Democracy in Latin America*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997, s. 183.

⁷⁹ CRISP, B.: *The Venezuelan Electoral System and Interbranch Relations*, s. 14.

v dolní komoře a 28 z 44 křesel v senátu.⁸⁰ Do vlády prezident nepřibral žádnou stranu.⁸¹

Pérezova strana AD v pořadí druhém úředním období let 1989 až 1994 měla v *parlamentu menšinu*, nebo spíše blízkou většinu, ale nevytvořila vládní koalici. Obsadila 97 křesel z 200 v dolní komoře a 22 křesel ze 46 v senátu.⁸²

Krátce po uvedení do funkce v únoru 1989, venezuelský prezident vyhlásil ekonomická opatření. Opatření vedla k prudkému nárůstu cen pohonných látek, která se promítla do navýšení cen za užívání hromadné dopravy. To zapříčinilo několikadenní pouliční protesty od 27. února 1989. Při těchto událostech vládní instituce odkryly mnoho slabín, protože vláda vyvinula jen malé úsilí, aby odvrátila takové navýšení cen, a ani nezkoumala dopady, jaké by tato opatření mohla v budoucnu přinést.⁸³ V panující ekonomické krizi nespokojenost občanů byla ještě víc posílena poté, co vyšla najevo korupce spjata s politiky a podnikatelským sektorem.⁸⁴ Prezident ani po těchto nepokojích neupustil od úsilí tyto reformy prosadit.⁸⁵ Caracazo jako jeden z více protestů v roce 1989 přispěl ke vzniku politické krize, která následně vedla k pokusu o státní převrat 1992 a k odvolání prezidenta Péreze.⁸⁶

Ekonomická opatření předložená prezidentem si nezískala podporu ani mezi některými členy své strany, Pérez je totiž nedostatečně informoval o svých krocích a nebral v úvahy reformní návrhy.⁸⁷ I přes tuto skutečnost ale strana AD nepřestala podporovat v parlamentu prezidentům vládní program.⁸⁸

V tomto období zaznamenáváme vnitrostranickou krizi jak v AD tak COPEI. V obou stranách se vytvořily skupiny (v čele s Eduardem Fernandézem u COPEI a s Lepagem u strany AD) stojící proti svým historickým vůdcům (Caldera za stranu COPEI a Pérez za stranu AD). V říjnu roku 1991 prezident Pérez ztratil ve

⁸⁰ Parlamentní rozložení křesel z voleb 1983 získané z Databáze volebních výsledků, Venezuela: *Observatorio Electoral Latinoamericano*.

⁸¹ Složení vlády ve funkčním období prezidenta Lusinchiho získané od NETO, O. – MAGAR, E.: c.d., s. 25.

⁸² Parlamentní rozložení křesel z voleb 1988 získané z Databáze volebních výsledků, Venezuela: *Observatorio Electoral Latinoamericano*.

⁸³ MAYA, Margarita López: *The Venezuelan „Caracazo“ of 1989: Popular Protest and Institutional Weakness*. *Journal of Latin American Studies*, 35, 2003, č. 1, s. 137.

⁸⁴ COPPEDGE, M.: *Prospects for Democratic Governability in Venezuela*, s. 50.

⁸⁵ MAYA, L.: *The Venezuelan „Caracazo“ of 1989: Popular Protest and Institutional Weakness*, s. 127.

⁸⁶ MAYA, Margarita López – LANDER, Luis – PARKER, Dick: *Popular Protest in Venezuela: Novelties and Continuities*. *Latin American Perspectives*, 32, 2005, č. 2, s. 105.

⁸⁷ VALENZUELA, A.: c.d. s. 11.

⁸⁸ CRISP, B.: *Presidential Behavior in a System with Stron Parties: Venezuela, 1958-1995*, s. 183.

vnitrostranických volbách podporu své strany. Zvítězili kritici jeho reforem a kritici korupce ve straně v čele s Octavianem Lepagem.⁸⁹ Vnitrostranická krize AD neovlivnila existující disciplinovanost stran, protože členové strany podporovaly prezidenta do doby hlasování o jeho odvolání z úřadu.⁹⁰

Po prvním pokusu o státní převrat kvůli své klesající podpoře prezident poskytl dočasně straně COPEI minimální zastoupení ve vládě, kterému se nebránil hlavně Fernández. Obecně ale prezident vládl většinu času svého úřadu bez výslovných dohod s jinými stranami, protože strany v parlamentu nevytvářely významnou opozici vůči jeho vládní iniciativě.⁹¹ Bývalý prezident a poté senátor za stranu COPEI Caldera se v parlamentu v roce 1992 po pokusu o převrat zdržel hlasování o schvalování omezení ústavních práv a svobod dekretem prezidenta Péreze. V tomto případě ale Calderu nepostihla žádná sankce. K druhému (a posledního) případu stranické nedisciplinovanosti došlo v březnu 1992, také po pokusu o převrat jako v prvním případě. Dva zástupci strany AD v parlamentu při hlasování o vyloučení několika ministrů z vlády hlasovali pro jejich odvolání. V tomto případě už došlo k vyloučení těchto dvou zástupců ze strany.⁹²

Události Caracazo a dva pokusy o státní převrat oslabily legitimitu Pérezovy vlády. V březnu 1993 byla podána proti prezidentovi žaloba. V květnu 1993 byl Pérez zbaven prezidentské funkce parlamentem. K jeho odvolání parlamentem dopomohla nespokojenost občanů s jeho vládou a jeho obvinění ze zneužití 17 milionů dolarů.⁹³

Na místě Péreze stanul do nástupu nově zvoleného prezidenta dočasně ustanovený prezident *Ramón Velásquez*, který nebyl spjat s předchozím režimem ani nebyl nikdy členem žádné politické strany, i když se považoval za sympatizanta se stranou AD kvůli blízkému přátelství s předchozím prezidentem Betancourtem.⁹⁴ Vládní kabinet tvořila stále strana AD s *menšinovým zastoupením strany* v parlamentu jako za prezidenta Péreze.⁹⁵

⁸⁹ KUNC, J.: c.d., s. 107.

⁹⁰ CRISP, B.: *Presidential Behavior in a System with Stron Parties: Venezuela, 1958-1995*, s. 185.

⁹¹ Tamtéž, s. 183.

⁹² CAREY, J.: *Term Limits and Legislative Representation*, s. 138-9.

⁹³ HOCHSTETLER, Kathryn: *Rethinking Presidentialism: Challenges and Presidential Falls in South America*. *Comparative Politics*, 38, 2006, č. 4, s. 404.

⁹⁴ COPPEDGE, M.: *Prospects for Democratic Governability in Venezuela*, s. 51.

⁹⁵ Složení vlády ve funkčním období dočasně ustanoveného prezidenta Velásqueze získané od NETO, O. – MAGAR, E.: c.d., s. 25.

V dalším v pořadí druhém vládním období let 1994 až 1999 prezident *Rafael Caldera* vyhrál prezidentské volby jako nezávislý kandidát ve volbách podporovaný stranami MAS a Národní konverencí jakožto uskupení několika menších stran, s kterými pak vytvořil vládní koalici.⁹⁶ I když mateřská strana Caldery byla COPEI, distancoval se od ní. Hlavně z toho důvodu se mu podařilo volby vyhrát. Strany tvořící vládní koalici dohromady nadpoloviční většině v parlamentu nedosáhly (50 křesel v dolní komoře a 11 křesel v senátu z celkových 203 a 50 křesel v komorách).⁹⁷ Tradiční vládní strany COPEI a AD proto musely poprvé od roku 1958 stát na straně opozice. Prezident vedle stran tvořící vládní koalici byl podporován i stranou AD, mimo strany COPEI.⁹⁸ Po konfliktu mezi prezidentem a parlamentem ohledně znovu potvrzeného omezení ekonomické svobody Calderovým dekretem (proti dekretu se postavila strana AD, COPEI a Causa R) strana AD doložila svou podporu vládě při hlasování v květnu 1995 se stranami MAS a Národní konvergence proti snahám COPEI a Causa R odvolat ministra rozvoje.⁹⁹ Naopak za několik měsíců se strana AD připojila k dalším opozičním stranám při hlasování o odvolání ministra zdravotnictví, které vedlo k jeho odvolání z funkce. Šlo o jediný případ v námi sledovaném období od roku 1958 až 1999, kdy se podařilo odvolat ministra vládní koalice hlasováním opozičních parlamentních stran.¹⁰⁰

Dalším případem spolupráce AD s vládou bylo prosazení zákonů v parlamentu 6.července 1995 posilující pravomoc prezidenta ve věcech finančních. Už tedy nebylo potřeba omezovat nebo pozastavovat ekonomickou ústavní svobodu prezidentským dekretem.¹⁰¹ Tím byla fakticky oslabena důležitá kontrolní pravomoc parlamentu zrušit dekret prezidenta v případě, že neshledá důvody pro jeho vydání, a zároveň posílena nezávislost prezidenta na parlamentu.

⁹⁶ COPPEDGE, M.: *Prospects for Democratic Governability in Venezuela*, s. 54.

⁹⁷ Parlamentní rozložení křesel z voleb 1993 získané z Databáze volebních výsledků, Venezuela: *Observatorio Electoral Latinoamericano*.

⁹⁸ CRISP, B.: *Presidential Behavior in a System with Stron Parties: Venezuela, 1958-1995*, s. 184.

⁹⁹ Tamtéž, s. 196.

¹⁰⁰ CRISP, B.: *The Venezuelan Electoral System and Interbranch Relations*, s. 13.

¹⁰¹ CRISP, B.: *Presidential Behavior in a System with Stron Parties: Venezuela, 1958-1995*, s. 196.

Tabulka č. 1¹⁰²

Prezident	Funkční období	Strana	Počet křesel vládní strany v		Strany tvořící vládní koalici	Počet křesel stran tvořící vládní koalici v	
			Dolní komoře	Horní komoře		Dolní komoře	horní komoře
Betancourt	1959-64	AD	73/133 Většina	32/51 V	AD+COPEI+URD únor 1959	126/133 V	49/51 V
			56 Menšina	31 M	AD+COPEI+URD duben 1960	109/133 V	48/51 V
			56 M	31 M	AD+COPEI listopad 1960	75 V	37 V
			32 M	27 M	AD+COPEI leden 1962	53 M	33 V
			32 M	27 M	AD+COPEI květen 1962	V	V
Leoni	1964-69	AD	66/176 M	22/46 M	AD březen 1964	66/179 M	22/46 M
					AD+FND+URD listopad 1964	117/179 V	34/46 V
					AD+URD jaro 1966	95/179 V	29/46 V
Caldera	1969-74	COPEI	59/214 M	16/52 M	COPEI+MEP+URD březen 1969	101/214 M	24/52 M
					COPEI květen 1970	59/214 M	16/52 M
Pérez	1974-79	AD	102/203 V	29/49 V	AD	102/203 V	29/49 V
Herrera Camping	1979-84	COPEI	88/199 M	23/47 M	COPEI	88/199 M	23/47 M
Lusínchi	1984-89	AD	113/200 V	28/44 V	AD	113/200 V	28/44 V
Pérez	1989-93	AD	97/200 M	22/46 M	AD únor 1989	97/200 M	22/46 M
Velásquez	1993-94	dočasně ustanovený			AD	97/200 M	22/46 M
Caldera	1994-99	Nezávislý			MAS+Národní konvergence	50/203 M	11/50 M

3. PRAVOMOC PREZIDENTA K VYDÁVÁNÍ DEKRETŮ

Venezuelská ústava z roku 1961 obsahovala dva typy prezidentských dekretů: delegovanou pravomoc k vydávání dekretů (článek 190 odst. 8 a odst. 11) a pověření přímo z ústavy k vydávání dvou různých typů dekretů při mimořádných

¹⁰² Parlamentní rozložení křesel z voleb 1958, 1963 a 1968 a složení vlády získané od LEVINE, D.: c.d., s. 97, ALEXANDER, R., c.d., s.451, CRISP, B.: *Presidential Decree Authority in Venezuela*, s.159, NETO, O. – MAGAR, E.: c.d., s. 25 a EWELL, J.: c.d., s. 157; z roku 1973; z roku 1973, 1978, 1983, 1988 a 1993 z databáze parlamentních volebních výsledků *IPU PARLINE* a *Observatorio Electoral Latinoamericano*, COPPEDGE, M.: *Prospects for Democratic Governability*, s. 54 a NETO, O. – MAGAR, E.: c.d., s. 25.

okolnostech (článek 190 odst. 6). Ústava neopravňovala vydávat klasické dekrety, tedy jiné než na základě zmocnění nebo za stavu mimořádných okolností.

Článek 190 odst. 8 Ústavy 1961 dával prezidentovi právo vydávat mimořádná opatření (dekrety) ve věcech ekonomických a finančních, pokud to vyžadoval veřejný zájem, na základě předchozího speciálního zmocnění zákonem (vydaného parlamentem). Podle článku 190 odst. 11 mohl prezident nařizovat (dekrety), v naléhavých případech v období parlamentních přestávek, vytvářet a zajišťovat nové veřejných služeb nebo měnit a rušit již existující veřejné služby, a to po předchozím zmocnění pověřené parlamentní komise. Z obou ústavních článků vyplývá, že u delegované pravomoci byl prezident omezen ústavou tak, že ústava stanovila oblasti, kterých se musely týkat tyto dekrety (ekonomické, finanční nebo oblasti veřejných služeb). Kromě toho se vyžadovalo vydání speciálního zákona ze strany parlamentu, popřípadě v době parlamentních přestávek zmocnění parlamentní komisí). Pokud parlament pověřil prezidenta, bylo pouze na něm, jakým způsobem vytyčí další hranice působnosti prezidenta v daných ekonomických a finančních oblastech. Tyto vydané prezidentské dekrety byly platné i po uplynutí doby stanovené v pověřovacím zákoně.¹⁰³ Tato platnost mohla vyplývat z toho, že ústava ve svých člancích nezakotvovala právo parlamentu zrušit dekrety vydané na základě delegace jako v případě dekretů vydaných podle generálního zmocnění.

Článek 190 odst. 6 ukládal prezidentovi právo vyhlásit stav nouze (ve formě dekretu) a vydávat dekrety omezující nebo pozastavující práva a svobody. Stav nouze definovala ústava jako stav vnitřního nebo vnějšího konfliktu nebo pokud existovaly důvody, že taková situace nastane (čl. 240). Prezident mohl omezit nebo pozastavit ústavní práva a svobody (kromě práva na život, zákazu doživotního odsouzení, zákazu hanobit nebo zákazu být podroben mučení nebo jinému fyzickému nebo psychickému trýznění) v případě mimořádných okolností v době nepokojů, které mohly narušit pořádek republiky, nebo v době vážných situací, které se mohly dotýkat sociálního nebo ekonomického života (čl. 241). Dekret omezující nebo pozastavující ústavní práva a svobody musel být vydán v orgánu ministerstva a musel se podrobit posouzení obou komor parlamentu na společné schůzi do deseti dnů po jeho zveřejnění (čl. 242). Dekret omezující nebo pozastavující ústavní práva a svobody mohla zrušit jak vláda, tak parlament na společné schůzi obou komor,

¹⁰³ CRISP, B.: *Presidential Decree Authority in Venezuela*, s. 151.

když pominuly důvody, které vedly k jeho vyhlášení (čl. 243). Dekret vyhlášující stav nouze rušil prezident se souhlasem parlamentu (čl. 243).

V těchto uvedených případech nebyla potřeba předchozího souhlasu parlamentu k vydání dekretů, jak tomu bylo u dekretů vydaných na základě speciálního zákona. Ústava obecně definovala pojmy stav nouze, doba nepokojů a vážné situací. Záleželo tedy na uvážení prezidenta, zda tyto okolnosti vznikly, ve kterých pak měl právo vydávat dekrety bez předchozího souhlasu parlamentu. Pro ústavou zaručená práva a svobody ústava obsahovala negativní výčet práv a svobod, které nešlo omezit nebo rušit. Zase tedy bylo na uvážení prezidenta, jaká práva a svobody zahrne do svých dekretů. I když nebylo třeba parlamentního souhlasu pro umožnění vydávat prezidentské dekrety, i v tomto případě hrál parlament důležitou roli kontrolující exekutivní moc při omezování nebo pozastavování práv a svobod, protože parlament tyto dekrety posuzoval a mohl je také zrušit, pokud pominuly důvody pro jejich vydání.

3.1. Množství dekretů

Prezident *Betancourt* poprvé omezil a pozastavil některá ústavní práva a svobody 29. listopadu 1960 ještě na základě ustanovení ústavy z roku 1953, země totiž čelila stávkám a povstáním proti vnitřní a zahraniční politice prezidenta.¹⁰⁴ Po účinnosti nové ústavy z roku 1961 vydal podle čl. 190 odst. 9 a čl. 241 dekret 23. ledna 1961 omezující a pozastavující ta samá práva a svobody jako dekret z roku 1960. Šlo o omezení svobody projevu, nedotknutelnosti obydlí, nedotknutelnosti soukromých komunikačních prostředků, omezil zákaz zatčení bez soudního příkazu, pozastavil právo na stávku a právo na ekonomickou svobodu (dekretem z 8.1.1962 obnovil po roce úplně nebo částečně některá omezená nebo pozastavená práva a svobody; opozice v parlamentu obnovila zbytek těchto pozastavených práv a svobod 7.4.1962).¹⁰⁵ Nicméně ani prezident ani parlament neobnovili pozastavené právo na ekonomickou svobodu. V průběhu jara a léta 1962 došlo v zemi k narůstání teroristických útoků a ke dvěma velkým povstáním.¹⁰⁶ Další dekret z 4. května 1962

¹⁰⁴ DĚCKÝ, J.: c.d., s. 1439.

¹⁰⁵ CRISP, B.: *Presidential Decree Authority in Venezuela*, s. 156.

¹⁰⁶ TUGWELL, F.: c.d., s. 261.

omezil některá z práv a svobod, která byla omezena prvním dekretem (prezident 31.7.1962 dekretem tuto práva po třech měsících obnovil). V tento den povstali námořníci válečného loďstva v Puerto Cabellu a Carúpanu.¹⁰⁷ S povstáním byla spojena komunistická strana PCV a uskupení MIR, kteří na základě toho byli v květnu 1962 omezeni ve výkonu své činnosti. PCV a MIR utvořili v ilegálně jednotky Ozbrojených sil národního osvobození FALN, které mezi lety 1962 a 1963 začaly guerillovou válku proti vládě. Jejich sídlem se stala venezuelská oblast Falcon.¹⁰⁸ Kvůli dalším pokusům levicových skupin o svržení vlády v říjnu 1962,¹⁰⁹ Betancourt vydal dekret *7.října 1962* omezující ústavní práva a svobody na základě generálního zmocnění zase jako v případě prvního dekretu (všechna omezení prezident obnovil dvěma dekrety kromě pozastaveného práva na ekonomickou svobodu 18.prosince 1962 a 3.ledna 1963). Dalších osm dekretů vydal prezident na základě pozastavené ústavní ekonomické svobody týkající se hlavně kontroly směnného kurzu.¹¹⁰

Prezident Betancourt byl pověřen parlamentem v *červnu 1961* na základě zákonného zmocnění podle článku 190 odst. 8 k vydávání dekretů na jeden rok. Prezident využil této pravomoci v oblasti kolektivních smluv snížením veřejných platů, přerušil státním zaměstnancům smlouvu a odložil pokračující vyjednávání smluv do roku 1962, změnil několik daňových zákonů (některé i opakovaně). V oblasti systému pojištění provedl kroky k více dostupnému stavebnímu úvěru pro městské byty (například k tomu účelu vytvořil úvěrový fond, poskytl finanční prostředky bankám a opatřil pobídky pro věřitele). V oblasti veřejné správy a služeb vytvořil institut pro veřejné vzdělání, reorganizoval telekomunikační služby a angažoval se v řízení Sociálního bezpečnostního institutu.¹¹¹ Prezident tohoto práva využil k vydání 15 dekretů.

I následující prezident Venezuely Raul Leoni musel čelit útokům ze strany FALN. Například v období ledna až března 1965 vláda zaznamenala neúspěchy v bojích proti guerillovým útokům jednotek FALN na území venezuelského státu Falcon.¹¹² Dohromady se ve funkčním období tohoto prezidenta objevilo aktivních šestnáct guerillových skupin a tento počet v jeho závěru klesl na tři skupiny. Za

¹⁰⁷ DĚCKÝ, J.: c.d., s. 1441.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 1441.

¹⁰⁹ CRISP, B.: *Presidential Decree Authority in Venezuela*, s. 156.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 161.

¹¹¹ CRISP, B.: *Presidential Decree Authority in Venezuela*, s. 146-147.

¹¹² DĚCKÝ, J.: c.d., s. 1444.

tímto úspěchem stálo pokračování v posilování armády, které započal již předchozí prezident Betancourt, a těžení z americké spolupráce.¹¹³ I kvůli těmto úspěchům potlačovat revoluční povstání a útoky vůči vládě, se komunistická strana PCV (v ilegalitě od vlády prezidenta Betancourta) vzdala boje a vydala se na cestu politického soupeření. Naopak MIR (odštěpená od strany AD za vlády prezidenta Betancourta) pokračovala dál ve střetech s venezuelskou vládou.¹¹⁴ Leoni vydal ve svém funkčním období dekret *28.března 1968*, který omezil ústavní práva a svobody pro oblast Zulia kvůli sociálním nepokojům zaměstnanců.¹¹⁵ Jednalo se o svobodu projevu, svobodu shromažďování, svobodu politického protestu, nedotknutelnost domova a některá další práva nebo svobody.¹¹⁶ Další dekrety vydané v oblasti omezení bezpečnostních společností, odstranění řetězce státem vlastněných distributorů plynu a další se týkaly pozastavené ekonomické svobody.¹¹⁷ Bylo jich celkem pět.

Další prezident Caldera ve svém prvním funkčním období byl aktivní v oblasti úrokových sazeb, městského bydlení a služeb uhlovodíkového průmyslu, které byly dohromady upraveny v devíti dekretech vydaných na podkladě pozastavené ekonomické svobody.¹¹⁸

V prvním funkčním období prezidenta Péreze došlo podle pozastavené ekonomické svobody k vydání 67 dekretů. Šlo v nich o oblasti pevného stanovení spotřebitelských cen, oživení zaměstnanosti, stanovení úrokových sazeb, zvýšení cen, které měli velkoobchodníci zaplatit zemědělcům a další. Pérez také vydával dekrety z pověření parlamentu, které mu bylo uděleno v *květnu 1974* na jeden rok. V pověřovacím zákoně bylo obsaženo ustanovení, na základě kterého byl vytvořen výbor pro přijímání těchto dekretů předtím, než byly vyhlášeny. Tímto omezením, nebo spíše kontrolním mechanismem, podmínili členové parlamentu konečné rozhodnutí o udělení pravomoci k vydávání dekretů.¹¹⁹ Prezident vydal na základě této delegované pravomoci 53 dekretů. Většina dekretů se týkala rozdělování ropného bohatství do ekonomiky přes úvěrové instituce a vytváření plánů pro

¹¹³ EWELL, J.: c.d., s. 158.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 158.

¹¹⁵ CRISP, B.: *Presidential Decree Authority in Venezuela*, s. 157.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 157.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 161.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 161.

¹¹⁹ COPPEDGE, M.: *Strong Parties and Lame Ducks*, s. 65.

specifické průmyslové oblasti nebo k dotování výrobců malého nebo středního průmyslu.¹²⁰

Prezident Herrera Campins ve svém funkčním období let 1979-1984 vydal 27 dekretů za základě pozastavené ekonomické svobody v rámci směnných kurzů, které měly pomoci podnikům se zahraničním dluhem vypořádat se s poklesem hodnoty měny.¹²¹

Lusinchi vydal ve svém funkčním období 58 dekretů vydaných v rámci pozastavené ekonomické svobody týkající se směnných kurzů, zahraniční směny nebo zahraniční směnitelnosti měny.¹²² Dále byl parlamentem pověřen v červnu 1984 k vydávání dekretů po období jednoho roku. Straničtí představitelé AD vyjednávali s vládou o udělení pravomoci čtyři měsíce. Toto dlouhé vyjednávání se projevilo jako pozitivní, protože se dosáhlo dohody mezi vládou a stranou AD.¹²³ Prezident využil svého oprávnění k vydání 71 dekretů. 36 z nich bylo využito na prodej vládních dluhopisů za účelem uhrazení veřejného dluhu.¹²⁴ Prezident čelil ve svém vládním období silné ekonomické krizi, která se poprvé projevila ke konci funkčního období prezidenta Herrery Campinse.¹²⁵

Prezident Carlos Pérez na začátku svého funkčního období vydal dekret omezující právo na svobodu, nedotknutelnost obydlí, svobodu projevu, právo se shromažďovat a právo na protest (následně dvěma dekrety 9.3.1989 a 22.3.1989 tato omezení vrátil do původního stavu). Prezident Pérez vydal tento dekret 28. února 1989, tedy den poté, co došlo k protestům (tzv. Caracazo) proti ekonomickým opatřením vedoucím k navýšení cen za jízdné. Protesty trvaly pět dní a postupně do nich byla zapojena celá země. Tyto protesty si vyžádaly několik stovek mrtvých a byly násilnější než předchozí protesty ve Venezuele.¹²⁶ Na tyto protesty lze pohlížet jako na vyvrcholení občanské nespokojenosti s jednotlivými vládami, které nebyly schopny flexibilně reagovat na přání a požadavky občanů již od konce prvního úředního období prezidenta Péreze.¹²⁷

¹²⁰ CRISP, B.: *Presidential Decree Authority in Venezuela*, s. 147-148.

¹²¹ Tamtéž, s. 161.

¹²² Tamtéž, s. 161.

¹²³ COPPEDGE, M.: *Strong Parties and Lame Ducks*, s. 73.

¹²⁴ CRISP, B.: *Presidential Decree Authority in Venezuela*, s. 148-149.

¹²⁵ COPPEDGE, M.: *Strong Parties and Lame Ducks*, s. 71.

¹²⁶ MAYA, L.: *The Venezuelan „Caracazo“ of 1989: Popular Protest and Institutional Weakness*, s. 131.

¹²⁷ REY, Carlos Juan: *Consideraciones políticas sobre un insólito golpe de Estado*. 2002
http://www.analitica.com/bitbliblioteca/juan_carlos_rey/insolito_golpe.asp (10.3.2012)

Dekret z 4.února 1992 a další dva dekrety z 27.listopadu 1992 byly vydány v reakci na pokusy o státní převrat vojenskými, leteckými a námořními jednotkami (provedené v ty samé dny 4.2.1992 a 27.2.1992), mající za cíl odstranit tehdejší vládu.¹²⁸ Dekrety dočasně omezily ta samá práva a svobody jako v případě dekretu z roku 1989. Jeden z listopadových dekretů zřídil vojenské soudy s působností vztahující se k účastníkům pokusu o státní převrat z listopadu 1992¹²⁹ (po více než týdnů a po dvou měsících prezident obnovil všechna omezená práva z února 1992 dvěma dekrety; práva a svobody omezená v listopadu 1992 byly postupně všechny obnoveny druhý den 28.listopadu, po skoro týdnů 1.12.1992, po méně než měsíci 18.prosince 1992 obnoveny parlamentem, po skoro třech měsících 16.1.1993). Rozhodnutí vydaná těmito vojenskými orgány byla následně venezuelským ústavním soudem prohlášena za neplatná a porušující článek ústavy na právo být souzen zákonným soudcem a odsouzen dříve existujícím trestem (čl. 69).¹³⁰ Státní převraty, které se těšily podpoře obyvatel Venezuely, byly provedené středními a nižšími členy armády znepokojenými zhoršováním ekonomických a politických podmínek země a sílícími sociálními nepokoji.¹³¹ Hlavní aktéři převratu hlásali zájem na prohloubení demokracie a na změně tehdejšího politického systému.¹³² Neúspěch těchto akcí je viděn v neorganizovanosti kroků povstalců a převládající nedůvěře mezi jeho účastníky.¹³³

Prezident Pérez svým dalším dekretem z 16.ledna 1993 dočasně omezil právo na shromáždění a právo na pokojný protest ve venezuelské oblasti Sucre v důsledku nesrovnalostí u volebních výsledků guvernérů (další jeho dekret tato práva za více jak jeden týden 25.1.1993 obnovil).¹³⁴ Neobsazené místo guvernéra v této oblasti vedlo prezidenta k vyhlášení stavu nouze následujícího dne po obnovení všech omezených práv z ledna dekretem z 26.ledna 1993.¹³⁵

¹²⁸ NORDEN, L. Deborah: *Democracy and Military Control in Venezuela: From Subordination to Insurrection*. Latin American Research Review, 33, 1998, č. 2, s. 155.

¹²⁹ CRISP, B.: *Presidential Decree Authority in Venezuela*, s. 158.

¹³⁰ Tamtéž, s. 158.

¹³¹ NORDEN, D.: c.d., s. 154.

¹³² Tamtéž, s. 155.

¹³³ TANAKA, Martín: *From Crisis to Collapse of the Party Systems and Dilemmas of Democratic Representation: Peru and Venezuela*. In: MAINWARING – Scott, BEJARANO, Ana María – LEONGÓMEZ, Eduardo Pizarro (eds.): *The Crisis of Democratic Representation in the Andes*. Stanford: Stanford University Press, 2006, s. 56.

¹³⁴ CRISP, B.: *Presidential Decree Authority in Venezuela*, s. 159.

¹³⁵ Tamtéž, s. 159.

Pérez obnovil poprvé od vlády prezidenta Batancourta (po třiceti letech) pozastavenou ekonomickou svobodu dekretem 4.července 1991. Toto právo proto využíval po zkrácenou dobu jednoho a půl roku k vydání sedmi dekretů týkající se upevnění cen nebo zvýhodnění směnných kurzů.¹³⁶

Dočasně ustanovený prezident Velásquez byl 23. srpna 1993 pověřen speciálním zákonem k vydávání dekretů do konce svého funkčního období (začátek roku 1994), tedy asi na více než 4 měsíce. V tomto zkráceném funkčním období vydal 13 dekretů.

Prezident Rafael Caldera ve svém druhém funkčním období vydal dekret 28.2.1994 omezující právo na ekonomickou svobodu (prezident toto právo obnovil po čtyřech měsících 1.6.1994), které bylo v plné platnosti (již nebylo omezeno ani pozastaveno) od vlády Péreze. Novým dekretem z 27.6.1994 prezident omezil znovu ekonomickou svobodu, vlastnické právo, práva jednotlivce zakazující zatčení bez soudního příkazu nebo práva jednotlivce garantující právo na nedotknutelnost obydlí.¹³⁷ Omezení těchto práv a svobod Caldera stvrdil téměř po měsíci novým dekretem 22.července 1994 vydaným ten samý den co tyto práva a svobody parlament obnovil (proti dekretu se postavila strana AD, COPEI a Causa R) kromě práva na ekonomickou svobodu.¹³⁸ Tento konflikt mezi prezidentem a parlamentem se dostal až k ústavnímu soudu, který nakonec potvrdil ústavnost prezidentova dekretu znovu omezující práva a svobody omezená dekretem z 27.6.1995.¹³⁹ Všechna tato práva zůstala omezena po dobu jednoho roku do 6.7.1995, tedy do doby, než začala platit právní úprava prosazená parlamentem umožňující vládě zasahovat do ekonomiky, tedy bez nutnosti vydávat dekrety a již bez kontroly parlamentu (bez možnosti jejího zrušení těchto dekretů).¹⁴⁰ Caldera ve svém druhém funkčním období na základě omezení ekonomické svobody vydal celkem 13 dekretů, např. vytvořil dva nové vládní orgány zabývající ekonomickou a finanční problematikou.

Prezident Rafael Caldera 14. dubna 1994 získal delegovanou pravomoc od parlamentu vydávat dekrety po dobu jednoho měsíce. Prezident vydal 4 dekrety, které částečně reformovaly rozpočtová pravidla, uložily daň na bankovní vklady,

¹³⁶ CRISP, B.: *Presidential Decree Authority in Venezuela*, s. 161.

¹³⁷ Tamtéž, s. 159.

¹³⁸ Tamtéž, s. 160.

¹³⁹ CRISP, B.: *Presidential Behavior in a System with Strong Parties : Venezuela, 1958-1995*, s. 196.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 195.

daň z přepychu a velkovýrobní ceny a stanovily pravidla pro uzavírání smluv v soukromých společnostech.¹⁴¹

Tabulka č. 2¹⁴²

Prezident	Funkční období	Dekrety omezující ústavní práva a svobody		Počet dekretů vydaných v rámci omezené ekonomické svobody	Dekret vyhlášený stav nouze	Dekrety vydané po gelegování parlamentem		
		Počet	Datum vydání			Počet	Datum delegace	Délka delegace
Betancourt	1959-64	1+3	29.11.1960-23.1.1961 (8.1.1962, 7.4.1962 parlament), 4.5.1962 (31.7.1962), 7.10.1962 (18.12.1962, 3.1.1963)	8		13	červen 1961	12 měsíců
Leoni	1964-69	1	28.3.1968	5				
Caldera	1969-74	0		9				
Pérez	1974-79	0		67		53	květen 1974	12 měsíců
Herrera Camping	1979-84	0		27				
Lusinchi	1984-89	0		58		71	červen 1984	12 měsíců
Pérez	1989-93	5	28.2.1989 (8.3.1989, 22.3.1989), (4.7.1991), 4.2.1992 (13.2.1992, 9.4.1992), 27.11.1992, 27.11.1992 (28.11.1992, 1.12.1992, 18.12.1992parlament, 16.1.1993), 16.1.1993 (25.1.1993)	7	26.1.1993			
Velásquez	1993-94	0		0		13	srpen 1993	4 měsíce
Caldera	1994-99	3	28.2.1994 (1.6.1994), 27.6.1994/22.7.1995 (22.7.1994,6.7.1995)	13		4	duben 1994	1 měsíc

4. VLIV SLOŽENÍ PARLAMENTU NA VYDÁVÁNÍ DEKRETŮ

Abychom zjistili, jaký vliv má složení parlamentu na vydávání dekretů v případě Venezuely, pro účely naší práce jsme v druhé kapitole došli k výsledku

¹⁴¹ CRISP, B.: *Presidential Decree Authority in Venezuela*, s. 150-151.

¹⁴² Údaje o dekretch vydaných na základě generálního zmocnění ústavou získané od CRISP, B.: *Presidential Decree Authority in Venezuela*, s. 156-161. Údaje o dekretch vydaných na základě pověření parlamentem získané od: CRISP, B.: *Presidential Decree Authority in Venezuela*, s. 146-151.

existence shodné parlamentní většiny nebo naopak její neexistence(menšiny) v jednotlivých funkčních obdobích, kterým čelil prezident. Pro lepší porovnávání výsledků zjištěných ve třetí kapitole, jsme dekrety rozdělily podle jejich počtu, povahy a charakteru. Povahou máme na mysli dekrety vydané na základě parlamentní delegace a dekrety vydané za mimořádných okolností tedy na základě ústavního zmocnění. Dekrety vydané za mimořádných okolností dále dělíme podle jejich charakteru, tedy dekrety omezující ústavní práva a svobody, dekrety vydané na základě pozastavené/omezené ekonomické svobody a konečně dekrety vyhlašující stav nouze.

Podle tohoto rozvržení budeme mít v každém funkčním období dvě nezávislé proměnné (většina, menšina) a čtyři závislé proměnné (dekrety vydané po předchozí delegaci, dekrety vydané na základě generálního zmocnění omezující a pozastavující práva a svobody, dekrety vydané na základě omezené ekonomické svobody a dekrety vyhlašující stav nouze). Dekrety vydané na základě pozastavené/omezené ekonomické svobody vydávali všichni prezidenti, protože svoboda byla pozastavena/omezena (s přestávkami za vlády Péreze a Caldery v jejich druhých funkčních obdobích) po celé námi zkoumané období počínající od prvního prezidenta Betancourta, který tuto svobodu pozastavil. Rozdělením dekretů budeme moci dojít k přesnějším závěrům a zároveň tím dojde k navýšení případů v rámci druhé kapitoly, které bude možné účinněji zkoumat.

První hypotéza se potvrdí, pokud:

- prezident čelí shodné většině v parlamentu a vydává více dekretů po předchozím zmocnění parlamentem (porovnáme prezidenta s většinou a počet těchto dekretů).

Druhá hypotéza se potvrdí, pokud:

- prezident čelí menšině (neexistenci shodné parlamentní většiny) a vydává více dekretů omezující práva a svobody,
- prezident čelí menšině a vydává více dekretů na základě pozastavené/omezené ekonomické svobody,
- prezident čelí menšině a vydává více dekretů vyhlašující stav nouze (u všech třech podhypotéz porovnáme prezidenta s menšinou a počet takto vymezených dekretů).

Na základě porovnávání docházíme k závěru, že dva z pěti pověřených prezidentů (Pérez v prvním funkčním období a Lusinchi) čelili většině své strany

v parlamentu a vydávali více dekretů, než jediný většinový prezident (Betancourt), také čelící většině v parlamentu, ale až na základě vytvoření vládní koalice s ostatními parlamentními stranami. Další dva delegovaní prezidenti Velásquez a Caldera ve druhém funkčním období čelili menšině a vydávaly podobný počet dekretů jako Betancourt. Na základě toho docházíme k potvrzení první hypotézy navíc o konstatování, že pokud prezident čelí většině přímo od své domovské strany v parlamentu, tak vydává více dekretů na základě delegované pravomoci; dále vytvořená vládní koalice zajišťující prezidentovi většinu se nezdá být relevantní pro míru vydávání dekretů-v tomto případě máme malý vzorek příkladů a bylo by třeba pro konstatování tohoto závěru mít větší počet vzorků s prezidenty mající většinu od vládní koalice a vydávající malý počet dekretů po delegaci.

Co se týká druhé hypotézy (tedy první podhypotézy) v případě dekretů omezující práva a svobody se druhá hypotéza nepotvrzuje, protože prezidenti mající menšinu v parlamentu (Caldera v prvním funkčním období, Herrera Campins, Pérez v druhém funkčním období a Caldera v druhém funkčním období) pokud vydávaly tento typ dekretů, bylo to nízké číslo (někteří menšinoví prezidenti ani tyto dekrety nevydávali). Prezidenti mající parlamentní většinu (přímo od své strany nebo po vytvoření vládní koalice) v parlamentu nevydaly žádné dekrety tohoto typu, i když v průběhu celého námi zkoumaného období protesty a vzpoury jak sociální tak politické byly ve Venezuele tradicí,¹⁴³ takže i tito většinoví prezidenti ústavní práva a svobody mohli omezovat nebo pozastavovat (kromě ekonomické svobody, kterou se zabýváme dále). Pokud již prezidenti omezili nebo pozastavili práva a svobody, tak se to týkalo vždy podobných práv a svobod a docházelo k tomu v případě stávek nebo občanských vzpour. To samé lze říci u dekretů vyhlášující stav nouze (u třetí podhypotézy). Ve zkoumaném čtyřicetiletém období Venezuely byl vyhlášen pouze jednou stav nouze u prezidenta Péreze. Otázkou zůstává jestli tyto dekrety byly ústavní, nicméně k jejich vydávání nedocházelo do takové míry, abychom mohli konstatovat potvrzení první a třetí (pod)hypotézy.

U dekretů vydaných na základě pozastavené/omezené ekonomické svobody se druhá (pod)hypotéza také nepotvrzuje, protože prezidenti čelící parlamentní menšině (Caldera v prvním funkčním období, Herrera Campins, Pérez v druhém funkčním období a Caldera v druhém funkčním období) vydávali méně dekretů než

¹⁴³ LÓPEZ, Margareta – LANDER, Luis: *Popular protest in Venezuela. Novelities and Continuities*. *Latin American Perspectives*, 32, 2005, č. 2, s. 99-100.

prezidenti mající většinu (přímo od své strany) v parlamentu (Pérez v prvním funkčním období a Lusinchi). I když prezidenti Betancourt a Leoni měli jinak menšinu v parlamentu (když odhlédneme od vytvořené koaliční většiny), tak vydávali podobný počet dekretů jako prezidenti bez této většiny. Lze ale u této druhé (pod)hypotézy dojít ke konstatování, že naopak prezidenti čelící většině přímo od své (domovské) strany v parlamentu, vydávají více dekretů mající charakter dekretů vydaných na základě pozastavené ekonomické svobody, tedy jiné než vydané na základě delegace. Tito prezidenti se mohou cítit politicky jistější, když čelí většině přímo své strany v parlamentu.

ZÁVĚR

Bakalářská diplomová práce se zabývala zkoumáním vlivu složení parlamentu na vydávání prezidentských dekretů ve Venezuele s cílem dokázat nebo vyvrátit tvrzení, že *existence shodné parlamentní většiny s prezidentem podmiňuje vydávání více prezidentských dekretů*, protože parlament zmocní prezidenta k vydávání dekretů, a dále že naopak *neexistence shodné parlamentní většiny s prezidentem podmiňuje častější vydávání prezidentských dekretů*. Základem pro tyto dvě hypotézy se staly dvě teorie, které vysvětlují motivace vydávání prezidentských dekretů při zohlednění charakteru parlamentu. Jednalo se o teorie delegace a jednostranné akce. Teorie delegace (delegation theory) stanovila, že pravomoc k vydávání dekretů je využívána, když prezident má více politickou jistotu, tedy pokud se může spolehnout na relativně spolupracující parlament. Prezident je (delegován) k vydávání dekretů pověřen parlamentem skrz zvláštní zákon. Teorie jednostranné akce (unilateral action theory) vycházela z předpokladu, že prezident vydává dekrety v nepříznivých politických podmínkách, jimiž se myslí nedostatečná parlamentní podpora. Pak jsou legislativní pravomoci prezidenta používány k obcházení tohoto nepřátelského a nespolupracujícího parlamentu nebo v konfliktních oblastech. Pro obě teorie je společné, že kroky prezidenta jsou ovlivněny složením parlamentu. Jedna hypotéza může vylučovat druhou, ale lze si představit, že hypotézy obstojí vedle sebe i v rámci zkoumání jediné země.

Venezuela posloužila jako vhodný výzkumný cíl. Bylo možné účinně zkoumat a porovnávat vztahy mezi prezidentem a parlamentem v průběhu jejich funkčních období, protože ve Venezuele existoval nepřerušovaný demokratický prezidentský režim od roku 1958 v jehož průběhu se vystřídalo ve vládních postech několik prezidentů. Venezuela ve výzkumném období práce měla po celou dobu tutéž ústavu a venezuelští prezidenti v průběhu tohoto období čelili jak většinové, tak menšinové podpoře v parlamentu.

V první, teoretické, části byla popisovaná z obecného hlediska problematika dekretů v prezidentských systémech. Čtenáři byli seznámeni, jaký význam politologové kladou na tzv. proaktivní legislativní pravomoci prezidenta, hlavně na právo vydávat dekrety. Došli jsme k závěru, že ve většině odborných článků zabývajících se institucionálními vztahy je otázka dekretů nebo obecně normotvorby moci výkonné ve vztahu k moci zákonodárné opomíjena. Některé články vydávání

dekretů často spojují s nedemokratickými nebo protiústavními kroky, což na dekrety obecně nemusí vrhat dobré světlo. Pak si pod pojmem dekret většina vybaví uzurpaci moci prezidentem na úkor všech státních orgánů. Na dekrety je ale na druhé straně třeba nahlížet jako na nedílnou součásti institucionálního nastavení, které je vlastní prezidentovi v prezidentských systémech jako představiteli moci výkonné, protože tato pravomoc má zakotveno většina latinskoamerických ústav ve svých člancích (nebo executive orders v USA). Další teoretické politologické články charakterizující prezidentské systémy typickými prvky a tak ho odlišující od systému parlamentního (jako např. neodvolatelnost prezidenta (kromě impeachmentu), vláda jako nekolektivní vládní orgán, neexistence možnosti vyslovit nedůvěru vládě atd.) se nezabývají odlišnostmi v procesu vydávání dekretů (normotvorby) v prezidentském a parlamentním systému. Právě dekrety jsou institutem typickým pro prezidentský systém a odlišují ho od parlamentního. Dekrety z toho důvodu důležitým institucionálním prvkem ve vládních systémech stejně jako například deadlock nebo vyslovení nedůvěry vládě. Dekrety mohou v sobě nést program prezidenta a pak může dojít ke konkurenci mezi ním (dekrety) a parlamentem (zákony). V úpravě pravomoci prezidenta vydávat dekrety je často zakotven kontrolní prvek směřující vůči prezidentovi, který se projevuje v možnosti parlamentu dekret posoudit před vydáním nebo zrušit. Je třeba se zabývat také hierarchií právních norem (dekretů se zákony), aby se vyřešil na základě konkurence obou aktů případný konflikt mezi prezidentem a parlamentem. Je potřeba posuzovat i obsah dekretů, protože dekret může upravovat otázky, které často spadají do působnosti orgánů moci výkonné stejně jako do působnosti vlády v parlamentním systému spadá vydávání nařízení.

Druhá kapitola se zaměřovala na první, nezávislou, proměnnou. Nejdříve jsme sledovali, zda dominantní venezuelské strany AD a COPEI byly strany disciplinované nebo nedisciplinované pro to, abychom si lépe představili prezidentovo vyjednávání s parlamentními stranami popřípadě s jednotlivci zastoupenými v parlamentu. Došli jsme ke zjištění, že strany byly vysoce disciplinované, takže prezident měl zjednodušené vyjednávání a mohl si být jistý slíbenou podporou v parlamentu. Dále jsme v každém vládním období venezuelského prezidenta zvlášť sledovali, zda prezident čelil v parlamentní většině nebo naopak menšině, jestliže prezidentova strana v parlamentních volbách nedosáhla většiny nebo prezident nevytvořil vládní koalici pro zajištění si této

parlamentní většiny. Pokud prezident vytvořil koalici, sledovali jsme její trvání, protože mnohdy se koalice rozpadla nebo z ní koaliční partner odešel a prezident tak musel čelit znovu neexistenci shodné parlamentní většiny. Také bylo třeba se zabírat vnitrostranickými vztahy protože například strana AD čelila častým vnitřním turbulencím. V každém zkoumaném dílčím období byly ukázány některé konfliktní vztahy mezi prezidentem a parlamentem. Nebylo možné obsáhnout celé politické období Venezuely od roku 1959 a z toho pramenící vztahy mezi parlamentem a prezidentem, proto byla snaha o víceméně vytyčení charakteristik převládajících v jednotlivých obdobích.

Dále následovala kapitola třetí, ve které byla nejdříve provedena obecná charakteristika pravomoci k vydávání dekretů ze strany prezidenta země provedená sledováním ústavních článků venezuelské Ústavy z roku 1961. Ústava zakotvovala pravomoc prezidenta k vydávání dekretů po předchozím pověření parlamentem a dekretů vydaných na základě mimořádných okolností. Z ústavy nebylo patrné, že by prezident měl pravomoc vydávat dekry na základě zákonného nebo jiného pověření. Role parlamentu v procesu vytváření dekretů nebyla v právním nastavení země opomenuta, protože ústava přiznávala parlamentu právo posuzovat dekry před jejich vydáním nebo je po jejich vydání rušit. Parlamentu byla tedy přisouzena role kontrolní orgánu důležitá z hlediska dozoru vůči krokům prezidenta. Právo jednostranně rušit dekry mohl venezuelský parlament pouze u dekretů omezujících práva a svobody (jeden typ dekretů vydaných za mimořádných okolností). Měli jsme možnost popisem jednotlivých období vysledovat, že parlament si často přisuzoval kontrolní pravomoc u delegované pravomoci tím, že v pověřovacím zákoně zakotvil kontrolní orgány posuzující prezidentovy dekry. Při sledování jednotlivých pětiletých případů jsme se soustředili na počet vydaných dekretů, jejich povahu (dekry vydané po delegaci nebo na základě generálního/ústavního zmocnění-tj. dekry vydané za mimořádných okolností bez potřeby předchozí delegace) a charakter (dekry omezující/pozastavující práva a svobody, vyhlášující stav nouze nebo dekry vydané na základě pozastavené/omezené ekonomické svobody-tedy dekry vydané z generálního zmocnění za mimořádných okolností).

Výzkum samotné práce se opíral o kvalitativní srovnávací metodu, umožňující zanalyzovat data získaná na základě zkoumání dvou výše popsaných proměnných, které byly stejné pro obě hypotézy (většina/absence většiny-menšina a množství dekretů). Diachronním srovnáním byla data ve více časových etapách od

roku 1959 až do roku 1999 posuzována podle jednotlivých pětiletých úředních období venezuelského prezidenta a parlamentu. Určili jsme, že první hypotéza se potvrdí, pokud prezident čelí shodné většině v parlamentu a vydává více dekretů po předchozím zmocnění parlamentem. Pro tyto účely jsme porovnávali prezidenta s většinou a počet vydaných dekretů v jeho období. Ve druhé hypotéze jsme stanovili, že se hypotéza potvrdí, pokud prezident čelí absenci souhlasné většiny-menšiny a vydává více dekretů. Tuto druhou hypotézu jsme si rozdělili na tři (pod)hypotézy podle charakteru dekretů vydaných na základě generálního zmocnění (ve Venezuele vydaných za mimořádných okolností). Kvůli tomu se druhá hypotéza potvrdila, pokud prezident čelí menšině a vydává více dekretů omezující práva a svobody; prezident čelí menšině a vydává více dekretů na základě pozastavené/omezené ekonomické svobody; nebo prezident čelí menšině a vydává více dekretů vyhlášující stav nouze. Porovnávali jsme prezidenta s absencí většiny/mající menšinu a počet takto vymezených dekretů. Na základě tohoto rozdělení druhé hypotézy došlo k navýšení vzorků pro dosažení přesnějších výzkumných závěrů této hypotézy. Výsledky z jednotlivých období byly srovnány a ověřily teoretickou koncepci u obou hypotéz.

Byla potvrzena první hypotéza, že existence shodné parlamentní většiny s prezidentem podmiňuje vydávání více prezidentských dekretů, protože prezident byl zmocněn parlamentem. Tuto první hypotézu jsme ale upřesnili tím, že musí jít o většinu přímo od domovské strany prezidenta, ne o většinu vytvořenou na základě vládní koalice, protože v případě Venezuely dva prezidenti Pérez v prvním funkčním období a Lusinchí měli právě tuto parlamentní většinu od své strany. Musíme brát v úvahu, že ve Venezuele došlo v celém zkoumaném období k delegaci pouze u pěti prezidentů, takže by konečné závěry o hypotéze byly přesnější v případě existence více vzorků případů.

Druhá hypotéza vedla k přesnějším výsledkům, protože v jejím rámci bylo vytvořeno několik (pod)hypotéz a také protože ve Venezuele převažovali prezidenti s parlamentní menšinou. Ale ani v jednom případě nedošlo k většímu vydávání dekretů při neexistenci shodné parlamentní většiny. Naopak u druhé (pod)hypotézy jsme došli k závěru, že existence shodné parlamentní většiny s prezidentem podmiňovala častější vydávání dekretů na základě pozastavené ekonomické svobody (znovu u prezidentů Péreze ve druhém funkčním období a Lusinchího). Navíc podmínkou bylo, aby proprezidentskou většinu tvořila ta samá strana jako

prezidentova (například prezident ze strany AD čelí souhlasné parlamentní většině strany AD). Takže došlo ke stejnému efektu jako u první hypotézy akorát s tím rozdílem, že dekrety byly jiné povahy.

V práci jsme se nezabývali otázkou, zda vydané dekrety ve Venezuele byly ústavní, jestli splňovaly všechny podmínky dané ústavou. Ani jsme nezkoumali, zda dekrety vydané na základě generálního zmocnění naplňovaly obsah pověření ze strany parlamentu. Nezaobírali jsme se ani ideologickou povahou dekretů a ideologickému charakteru parlamentu, abychom například došli k závěru, že pravicový prezident bude při nesouhlasné většině bude vydávat pouze pravicové dekrety, protože čelí nepřátelskému parlamentu, a fakticky si lze představit, že by tím obcházel parlament, který by návrhy zákonů od oprávněných subjektů moci výkonné s jinou ideologií neprosazoval. Další výzkumy ohledně venezuelského prostředí dekretů by mohli směřovat ke zkoumání, proč parlament deleguje na prezidenta tuto pravomoc. Obecně totiž existuje několik důvodů v úvodu zmíněných, proč parlament deleguje pravomoc k vydávání dekretů (např. slabý systém legislativních výborů, zjednodušení legislativního procesu, ztráta odpovědnosti parlamentu za nepopulární rozhodnutí a další). Bylo by tedy zajímavé zkoumat, zda se tyto obecné důvody delegace shodují s motivací venezuelského parlamentu. Stejně tak by stálo za hlubší zamyšlení, proč venezuelský parlament toleruje vydávání prezidentských dekretů na základě omezené/pozastavené ekonomické svobody i v případě, že prezident čelí nesouhlasné většině, když parlament tyto vydané dekrety má právo rušit. Mohlo by to mít souvislost s podobnými důvody, při kterých dochází k parlamentní delegaci pravomoci vydávat dekrety.

Na závěr lze říci, že složení parlamentu ovlivňovalo vydávání prezidentských dekretů ve Venezuele. Stalo se to ve vyšší míře u prezidentů čelící shodné parlamentní většině, kterou měla sama prezidentova strana. Na prezidenty čelící neexistenci shodné většiny složení parlamentu nemělo vliv pro vyšší míru vydávání dekretů. Naopak menšinoví prezidenti pravomoc k vydávání dekretů za mimořádných okolností využívali v malém měřítku.

PRAMENY A LITERATURA

Prameny

Databáze parlamentních volebních výsledků, Venezuela: *IPU PARLINE*, (<http://www.ipu.org/english/home.htm>)

Databáze volebních výsledků, Venezuela: *Observatorio Electoral Latinoamericano*, (www.observatorioelectoral.org)

Oficiální stránky politické strany Demokratické akce: *Dohoda z Punto Fijo*, (<http://acciondemocratica.org.ve>)

Politická databáze Ameriky: *Venezuelská ústava z roku 1961* (<http://pdba.georgetown.edu/>)

Literatura

ALEXANDER, J. Robert: *Rómulo Betancourt and the Transformation of Venezuela*. New Persey: Transaction Publisher, 1982, s. 737.

CAMERON, A. Maxwell – BLANARU, Ana-Maria – BURNS, Lesley: *Constitutional Frameworks and the Rule of Law: Rethinking Stepan and Skach on Parliamentarism versus Presidentialism*. Vancouver: University of British Columbia, 2004, s. 1-37.
(<http://www.polisci.upenn.edu/CPW/2004-2005/Cameron.pdf>)

CAREY, M. John: *Discipline, Accountability, and Legislative Voting in Latin America*. *Comparative Politics*, 35, 2003, č. 2, s. 191-211.

CAREY, M. John: *Term Limits and Legislative Representation*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.

CAREY, M. John – SHUGART, Matthew Soberg: *Calling Out the Tanks or Filling Out the Forms?* In: CAREY, M. John – SHUGART, S. Matthew (eds.): *Executive Decree Authority*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998, s. 1-29.

COPPEDGE, Michael: *Strong Parties and Lame Ducks*. Stanford: Stanford University Press, 1994.

COPPEDGE, Michael: *Prospects for Democratic Governability in Venezuela*. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, 36, 1994, č. 2, s. 39-64.

CRISP, F. Brian: *Presidential Behavior in a System with Strong Parties: Venezuela, 1958-1995*. In: MAINWARING, Scoty – SHUGART, S. Mathew: *Presidentialism and Democracy in Latin America*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997, s. 160-198.

CRISP, F. Brian: *Presidential Decree Authority in Venezuela*. In: CAREY, M. John – SHUGART, S. Matthew (eds.): *Executive Decree Authority*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998, s. 142-171.

CRISP, F. Brian: *The Venezuelan Electoral System and Interbranch Relations*. Prepared for International Congress of the Latin American Studies, 1997, s. 1-30.
(<http://lasa.international.pitt.edu/LASA97/crisp.pdf>)

DĚCKÝ, Josef (eds.): *Politické dějiny světa v datech, 2. díl*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1980, s. 879-1825.

EWELL, Judith: *Venezuela: A Century of Change*. Stanford: Stanford University Press, 1984, s. 258.

HOCHSTETLER, Kathryn: *Rethinking Presidentialism: Challenges and Presidential Falls in South America*. *Comparative Politics*, 38, 2006, č. 4, s. 401-418.

CHEIBUB, José Antonio: *Minority Presidents, Deadlock Situations, and the Survival of Presidential Democracies*. Comparative Political Studies, s. 1-37.

(<http://www.yale.edu/leitner/resources/docs/2000-08.pdf>)

CHEIBUB, José Antonio – LIMONGI, Fernando: *Democratic Institutions and Regime Survival: Parliamentary and Presidential Democracies Reconsidered*. Forthcoming in Annual Review of Political Science 2002, s. 1-30.

(<http://www.yale.edu/leitner/resources/docs/2001-19.pdf>)

JONES, P. Mark: *Presidential Election Laws and Multipartyism in Latin America*. Political Research Quarterly, 47, 1994, č. 1, s. 41-57.

KARL, Terry Lynn: *Petroleum and Political Pacts: The Transition to Democracy in Venezuela*. Latin American Research Review, 22, 1987, č. 1, s. 63-94.

KORNBLITH, Miriam: *The Politics of Constitution-Making: Constitutions and Democracy in Venezuela*. Journal of Latin American Studies, 23, 1991, č. 1, s. 61-89.

KUNC, Jiří: *Model Venezuela: Revoluce, „dekonsolidace demokracie“, nebo antipolitická politika?* Politologická revue, 5, 1999, č. 2, s. 87-113.

LEVINE, H. Daniel: *Venezuela since 1958: The Consolidation of Democratic Politics*. In: LINZ, J. Juan – STEPAN, Alfred (eds.): *The Breakdown in Democratic Regimes*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1979, s. 82-109.

LIJPHART, Arend: *Comparative Politics and the Comparative Method*. The American Political Science Review, 65, 1971, č. 3, s. 682-693.

LIJPHART, Arend: *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-six Countries*. New Haven: Yale University Press, 1999, s. 351.

LINZ, Juan: *Presidential or Parliamentary Democracy: Does it Make a Difference?*
In: LINZ, Juan – VALENZUELA, Arturo (eds.): *The Failure of Presidential Democracy*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1994, s. 3-87.

LÓPEZ, Margareta – LANDER, Luis: *Popular protest in Venezuela. Novelities and Continuities*. Latin American Perspectives, 32, 2005, č. 2, s. 92-108.

MAINWARING, Scott: *Presidentialism, Multipartyism, and Democracy. The Difficult Combination*. Comparative Political Studies, 26, 1993, č. 2, s. 198-228.

MAINWARING, Scott – SHUGART, S. Matthew: *Juan Linz, Presidentialism, and Democracy*. Comparative Politics, 29, 1997, č. 4, s. 449-471.

MAYA, Margarita López: *The Venezuelan „Caracazo“ of 1989: Popular Protest and Institutional Weakness*. Journal of Latin American Studies, 35, 2003, č. 1, s. 117-137.

MAYA, Margarita López – LANDER, Luis – PARKER, Dick: *Popular Protest in Venezuela: Novelities and Continuities*. Latin American Perspectives, 32, 2005, č. 2, s. 92-108.

MAYER, R. Kenneth: *Executive Orders and Presidential Power*. The Journal of Politics, 61, 1999, č. 2, s. 445-466.

MOE, M. Terry – HOWELL, G. William: *Unilateral Action and Presidential Power: A Theory*. Presidential Studies Quarterly, 29, 1999, č. 4, s. 850-873.

MONALDI, Francisco – GONZÁLES, A. Rosa – OBUCHI, Richard – PENFOLD, Michael: *Political Institutions, Policymaking Processes and Policy Outcomes in Venezuela*. Latin American Research Network, s. 1-50.

<http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=844402>

MOLINA, E. José – PÉREZ, Carmen: *Evolution of the Party System in Venezuela, 1946-1993*. Journal of Interamerican Studies and World Affairs, 40, 1998, č. 2, s. 1-26.

MYERS, J. David: *Venezuela: Shaping the „New Democracy“*. In: WIARDA, J. Howard - KLINE, F. Harvey: *Latin American Politics and Development*. Boulder: Westview Press, 2000, s. 259-294.

NETO, A. Octavio – MAGAR, Eric: *Veto Bargaining and Coalition Formation: A Theory of Presidential Policymaking with Application to Venezuela*. Latin American Studies Association, 2000, s. 1-28.

(<http://lasa.international.pitt.edu/Lasa2000/Amorim.PDF>)

NORDEN, L. Deborah: *Democracy and Military Control in Venezuela: From Subordination to Insurrection*. Latin American Research Review, 33, 1998, č. 2, s. 143-165.

REY, Carlos Juan: *Consideraciones políticas sobre un insólito golpe de Estado*. 2002

http://www.analitica.com/bitbliblioteca/juan_carlos_rey/insolito_golpe.asp (10.3.2012)

ROBERTS, M. Kenneth: *Social Correlates of Party System Demise and Populist Resurgence in Venezuela*. Latin American Politics and Society, 45, 2003, č. 3, s. 35-57.

SALA, R. Brian: *In Search of the Administrative President: Presidential „Decree“ Powers and Policy Implementation in the United States*. In: CAREY, M. John – SHUGART, S. Matthew (eds.): *Executive Decree Authority*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998, s. 254-273.

SARTORI, Giovanni: *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. Praha: SLON, 2001.

STEPAN, Alfred – SKACH, Cindy: *Presidentialism and Parliamentarism in Comparative Perspective*. In: LINZ, Juan – VALENZUELA, Arturo (eds.): *The Failure of Presidential Democracy*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1994, s. 119-136.

TANAKA, Martín: *From Crisis to Collapse of the Party Systems and Dilemmas of Democratic Representation: Peru and Venezuela*. In: MAINWARING – Scott, BEJARANO, Ana María – LEONGÓMEZ, Eduardo Pizarro (eds.): *The Crisis of Democratic Representation in the Andes*. Stanford: Stanford University Press, 2006, s. 47-77.

TARVER, H. Michael – FREDERICK, C. Julia: *The History of Venezuela*. Greenwood: Greenwood Publishing Group, 2005, s. 189.

TUGWELL, Franklin: *The Christian Democrats of Venezuela*. *Journal of Inter-American Studies*, 7, 1965, č. 2, s. 245-267.

VALENZUELA, Arturo: *Latin American Presidencies Interrupted*. *Journal of Democracy*, 15, 2004, č. 2, s. 5-19.

ABSTRAKT

Institucionální vztahy prezidentského systému (případ Venezuely mezi lety 1959-1999)

Tématem bakalářské diplomové práce jsou institucionální vztahy prezidentského systému se zaměřením na případ Venezuely mezi lety 1959 až 1999. Práce si klade za cíl zjistit, jaký vliv má složení parlamentu na vydávání prezidentských dekretů ve Venezuele. Dvě teorie vysvětlují vztahy mezi prezidentem a parlamentem při vydávání prezidentských dekretů. Podle teorie delegace (delegation theory) je pravomoc k vydávání dekretů využívána, když prezident má více politickou jistotu, pokud se může spolehnout na relativně spolupracující parlament. Parlamentem pověří prezidenta k vydávání dekretů zvláštním zákonem. Teorie jednostranné akce (unilateral action theory) vychází z předpokladu, že prezident vydává dekrety v nepříznivých politických podmínkách, kterými je nedostatečná parlamentní podpora.

Po obsahové stránce první kapitola teoreticky nastiňuje problematiku vztahu prezidenta a parlamentu v rámci pravomoci prezidenta vydávat dekrety. Druhá kapitola popisuje chování stran při přijímání rozhodnutí v parlamentu, a zjišťuje, zda jsou strany disciplinované nebo nedisciplinované. V každém funkčním období prezidenta zjišťujeme existenci nebo neexistenci shodné parlamentní většiny. Další kapitola sleduje počet vydaných dekretů, jejich charakter a povahu v jednotlivých funkčních obdobích venezuelských prezidentů. Poslední čtvrtá kapitola porovnává metodou diachronního srovnávání data získaná u každé proměnné.

První hypotéza se potvrdí, pokud prezident čelí shodné většině v parlamentu a vydává více dekretů po předchozím zmocnění parlamentem. Druhá hypotéza se potvrdí, pokud prezident čelí menšině a vydává více dekretů. Na první pohled se hypotézy vylučují, ale mohou vedle sebe obstát v rámci zkoumání jedné země.

ABSTRACT

Institutional Relations in Presidential System

(A Case of Venezuela between 1959 and 1999)

The topic of this thesis is the institutional relations in the presidential system with a focus on the case of Venezuela between 1959 and 1999. The work aims to determine the influence of the composition of parliament on the issue of presidential decrees in Venezuela. Two theories explain the relations between president and parliament in issuing presidential decrees. According to the theory of delegation (delegation theory), the power to issue decrees is used when the president has more political certainty, if he can rely on a relatively cooperative parliament. Under delegation theory, parliament authorizes the president to issue decrees by special law. The theory of unilateral action (unilateral action theory) is based on the assumption that the president issues decrees in unfavorable political conditions, which is the lack of parliamentary support.

The content of the first chapter outlines the theoretical issue of the relationship of the president and parliament under the authority of the president to issue decrees. The second chapter describes the behavior of the parties in decision-making in parliament, and determines whether the parties are disciplined or undisciplined. In each term of the president, we look for the existence or absence of the same parliamentary majority. The next chapter follows the number of issued decrees, their character and nature in each individual mandates of Venezuelan presidents. The fourth chapter compares the data obtained for each variable.

The first hypothesis is confirmed if the president is facing the same majority in parliament and issues more decrees after prior authorization by parliament. The second hypothesis is confirmed if the president lacks the minority in parliament and issues more decrees. At the first glance, both hypotheses contradict each other, but they can stand side by side in the examination of the same country.

ANOTACE

Jméno a příjmení autorky: Jana Hnilicová

Název fakulty a katedry: Filozofická fakulta, Katedra politologie a evropských studií

Název diplomové práce: Institucionální vztahy prezidentského systému (případ Venezuely mezi lety 1959-1999)

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Karel Kouba, M.A., Ph.D.

Počet znaků: 101 526 (včetně mezer)

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 48

Klíčová slova: prezidencialismus, prezident, parlament, volby, dekrety, delegace, Venezuela, koalice, opozice

Krátká a výstižná charakteristika práce: Práce se soustředí na vztahy prezidenta a parlamentu v rámci prezidentských pravomocí vydávat dekrety ve Venezuele v letech 1959 až 1999. Cílem práce je zjistit vliv složení parlamentu na vydávání dekretů v této latinskoamerické zemi. Postupně je v této práci konkrétně ověřováno, zda existence shodné parlamentní většiny s prezidentem podmiňuje vydávání více prezidentských dekretů prostřednictvím zmocnění hlavy státu, a dále, zda neexistence shodné parlamentní většiny s prezidentem podmiňuje častější vydávání prezidentských dekretů prostřednictvím generální ústavní nebo jiné pravomoci. Jedna hypotéza může vylučovat druhou, ale v konkrétních případech je možné, že tyto hypotézy existují vedle sebe. Práce svým závěrem přispívá k pochopení proměnlivosti institucionálních vztahů vrcholných ústavních orgánů v prezidentském systému v závislosti na měnících se podmínkách a okolnostech, ve kterých se prezidentský systém může ocitnout.